

Nowe odmiany zbóż ozimych
Choroby przechowalnicze jabłek
Przygotowanie kiszonki z kukurydzy
Kodeks dobrej praktyki pszczelarskiej

Polityka wiejska i rolna została poważnie zmodyfikowana w wyniku naszej akcesji do struktur Unii Europejskiej. Nadchodzące kolejne przemiany w tym zakresie stwórzają zupełnie nowe realia prowadzenia działalności rolniczej, ze statą obecnością w pracy rolnika środków pomocowych lub instrumentów nakierowujących jego działania na strategiczne cele państwa. W takiej sytuacji niezwykle ważna rola przypada doradztwu rolniczemu, jako realnemu przekazywaniu wiedzy. Staramy się jak najlepiej spełniać to zadanie i przekazywać potrzebne informacje w różnych dostępnych formach: kursach, szkoleniach, spotkaniach informacyjnych, poradnictwie indywidualnym, a także za pośrednictwem naszego wydawnictwa.

Mamy przyjemność zaprezentować Państwu kolejny numer "Doradztwa Rolniczego", w którym prezentujemy

Droży Czytelnicy!

nowe odmiany zbóż oraz zalecenia dotyczące ich nawożenia. Sygnalizujemy problemy jakie stwarzają szkodniki glebowe w uprawie truskawek i sposoby ich zwalczania.

Zbliża się okres sporządzania kiszzonek z kukurydzy, więc artykuł o prawidłowym przygotowaniu tej kiszsonki polecamy szczególnie hodowcom bydła.

Korzystanie ze środków pomocowych Unii Europejskiej uwarunkowane jest często spełnieniem wymagań w zakresie higieny, ochrony środowiska i dobrostanu zwierząt. Jakże są te wymagania i jak uzyskać na ich spełnienie unijne pieniądze, informują artykuły: „Buduj z głową za unijne pieniądze” i „Płyty i zbiorniki do przechowywania nawozów naturalnych”.

Ponadto w tym numerze znajdują Państwo wiele innych interesujących treści, które można wykorzystać w praktyce.

Wielu z Państwa uczestniczyło w naszym dorocznym święcie „Dzień Otwartych Drzwi”. Mieliśmy okazję do uroczystego spotkania, poznania firm z otoczenia rolnictwa i wymiany doświadczeń. My ze swej strony staramy się po każdym takim spotkaniu doskonalić formy i sposoby organizowania kolejnej imprezy, tak by zaspokoić oczekiwania większości uczestników. Dziękujemy serdecznie za uczestnictwo, które jest potwierdzeniem więzi pomiędzy rolnikami i doradztwem.

Życzymy przyjemnej lektury.

Redakcja

W numerze

Nowe odmiany zbóż ozimych.....	3
Szkodniki glebowe problemem w uprawie truskawek.....	5
Jesienne nawożenie zbóż.....	6
Choroby przechowalnicze jabłek.....	7
O czym należy pamiętać jesienią w zakresie bhp.....	9
Przygotowanie kiszsonki z kukurydzy.....	10
Płyty i zbiorniki na nawozy naturalne.....	12
Buduj z głową za unijne pieniądze.....	12
Jakość żywca wieprzowego.....	14
Utrzymanie królików.....	15
Porady pszczelarskie.....	16
VAT w rolnictwie.....	19
Czy SAPARD spełnił swoje zadanie.....	20
System oceny jakości usług agroturystycznych.....	21

WYDAWCA:

Lubelski Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego
w Końskowoli Oddział w Grabanowie

DYDEKTOR LWODR

mgr inż. Andrzej Ryl

KIEROWNIK ODDZIAŁU

w Grabanowie inż. Eugeniusz Tarasiuk

ADRES REDAKCJI:

LWODR Oddział Grabanów 21-500 Biała Podlaska
tel.: (0 83) 343 37 92 fax: (0 83) 343 81 98
e-mail: gazeta@odr.cyber.pl

Redaktor Naczelny: Marek Lewandowski

DRUK: Gosp. Pomoc.LWODR Poligrafia w Grabanowie

NAKLAD: 1100 egz.

Powiatowe Zespoły Doradztwa Rolniczego:

Biała Podlaska ul. Żeromskiego 3 tel/fax 343 32 34
Łuków ul. Świdorska 12. tel/fax (0 25) 798 39 58
Parczew ul. Piwonii 50 tel/fax 354 24 74
Radzyń Podlaski ul. Dąbrowskiego 9 tel/fax 352 84 06
Wisznice ul. Warszawska 13 tel/fax 378 22 49

Nowe odmiany zbóż ozimych

Hodowcy roślin oferują rolnikom coraz większy wybór odmian przeznaczonych do uprawy. Doświadczenia prowadzone z odmianami w Centralnym Ośrodku Badania Odmian Roślin Uprawnych pozwalają ujawnić potencjał genetyczny danej odmiany. Czynniki genetyczne decydują o wyraźnych różnicach między odmianami uprawnymi, a czynniki siedliskowe jak jakość gleby, temperatura, dostęp do światła oraz technologia uprawy również mają wpływ na plon. Wyniki doświadczeń COBORU wskazują, jak duże są różnice w plonach poszczególnych odmian w zależności od intensywności uprawy.

Pszenica ozima

W rejestrze znajdują się obecnie 52 odmiany, w tym 16 zaliczanych jest do grupy technologicznej jakościowej (A), 19 - do chlebowej (B), 1 - na ciastka (K) 16 - do pszenicy pozostale (C), dotychczas brak odmian z grupy elitarnej (E). Odmian zagranicznych jest 13. Spośród odmian zarejestrowanych w roku 2004, najlepszą jakością wyróżnia się Fregata (w dwóch latach grupa A, w jednym E). Jest to jednak odmiana o małej mrozoodporności, słaby wynik plonowania w 2003 roku. Pozostałe nowe odmiany cechują się zadawalającym poziomem mrozoodporności (minimum 4 °). Podstawą charakterystyki odmian stanowią wyniki doświadczeń z lat 2001-2003, prowadzonych na dwóch poziomach agrotechniki (przeciętnym i wysokim) - wyższe o 40 kg/ha nawożenie azotowe, ochrona przed wyleganiem i chorobami). W charakterystykach cech rolniczych wykorzystano wyniki z przeciętnego poziomu agrotechniki. Analizy technologiczne, z wyjątkiem badań na ciastka, wykonuje się obecnie w ziarnie z wysokiego poziomu agrotechniki (około 180 kg N/ha).

W roku 2004 wpisano do rejestru 9 nowych odmian w tym sześć jakościowych (grupa A), jedną chlebową (grupa B) i dwie z grupy C (pszenica pozostała).

Bogatka (2004). Odmiana jakościowa (grupa A). Odnacza się małą mrozoodpornością. Rośliny niskie do bardzo niskich, o dość dużej

odporności na wyleganie. Termin kłoszenia i dojrzewania wczesny. Charakteryzuje się dość dużą odpornością na mączniaka, septoriozę plew i fuzariozę kłosów oraz choroby podstawy źdźbła. Ziarno o dużej do bardzo dużej masie 1000 ziarn, średnim wyrównaniu i dość małej gęstości w stanie zsypanym. Odporność na porastanie w kłosie dość mała, liczba opadania bardzo duża. Zawartość białka dość duża, ilość glutenu duża do bardzo dużej, wskaźnik sedymentacji SDS duży. Wydajność ogólna mąki dobra. Odnacza się średnią tolerancją na zakwaszenie gleby. Plenność dość dobra.

Dorota (2004). Odmiana jakościowa (grupa A). Odnacza się dość małą mrozoodpornością. Rośliny niskie do bardzo niskich, o dość dużej odporności na wyleganie. Odporność na mączniaka, septoriozę plew i fuzariozę kłosów - dość duża, na septoriozę liści i choroby podstawy źdźbła - średnia, na rdzę brunatną - dość mała. Termin kłoszenia i dojrzewania średni. Ziarno o małej do bardzo małej masie 1000 ziarn, słabym wyrównaniu, średniej gęstości w stanie zsypanym. Zawartość białka i glutenu średnia. Wskaźnik SDS duży do bardzo dużej. Wydajność ogólna mąki dość dobra. Odporność na porastanie w kłosie średnia, liczba opadania duża do bardzo dużej. Plenność średnia.

Fregata (2004). Odmiana jakościowa (grupa A), o najlepszych parametrach technologicznych. Mrozoodporność mała. Rośliny średniej wysokości o dużej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia późny do bardzo późnego, dojrzewania późny. Odporność na septoriozę plew - duża, na septoriozę liści, fuzariozę kłosów i choroby podstawy źdźbła - dość duża, na rdzę brunatną - dość mała oraz na mączniaka - mała. Ziarno o średniej masie 1000 ziarn, dość dobrym wyrównaniu i dużej gęstości w stanie zsypanym. Odporność na porastanie w kłosie dość duża, liczba opadania bardzo duża. Zawartość białka, ilość glutenu duża oraz wskaźnik SDS duży do bardzo dużej. Wydajność ogólna mąki dobra. Plenność słabsza.

Muza (2004). Odmiana jakościowa (grupa A) o średniej mrozoodporności. Rośliny średniej wysokości o średniej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia wczesny, dojrzewania średni. Odporność na fuzariozę kłosów - dość duża, na mączniaka i septoriozę plew - średnia, na choroby podstawy źdźbła i septoriozę liści - dość mała, na rdzę brunatną - mała. Ziarno o dość małej masie 1000 ziarn, dość dobrym wyrównaniu oraz dość dużej gęstości w stanie zsypanym. Odporność na porastanie w kłosie średnia, liczba opadania bardzo duża. Zawartość białka duża, ilość glutenu bardzo duża. Wskaźnik sedymentacji SDS duży. Wydajność ogólna mąki średnia. Plenność słabsza.

Olivin (2004). Odmiana jakościowa (grupa A) o dość małej mrozoodporności. Rośliny średniej wysokości, o dość dużej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia i dojrzewania późny. Odnacza się dużą odpornością na rdzę brunatną i choroby podstawy źdźbła, dość dużą - na mączniaka, septoriozę liści i plew oraz średnią na fuzariozę kłosów. Ziarno o małej do bardzo małej masie 1000 ziarn, dość słabym wyrównaniu, dość dużej gęstości w stanie zsypanym. Odporność na porastanie w kłosie dość duża, liczba opadania bardzo duża. Zawartość białka dość duża, ilość glutenu duża do bardzo dużej oraz wskaźnik SDS duży do bardzo dużej. Wydajność ogólna mąki dość dobra. Tolerancja na zakwaszenie gleby dość mała. Plenność średnia.

Smuga (2004). Odmiana jakościowa (grupa A) o średniej mrozoodporności. Rośliny dość wysokie o dość dużej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia i dojrzewania wczesny. Odporność na fuzariozę kłosów - dość duża, na mączniaka średnia, na septoriozę liści, septoriozę plew i choroby podstawy źdźbła - dość mała. Masa 1000 ziarn, wyrównanie i gęstość w stanie zsypanym średnie. Odporność na porastanie w kłosie dość duża, liczba opadania duża do bardzo dużej. Zawartość białka dość duża, ilość glutenu jak również wskaźnik sedymentacji SDS

Ciąg dalszy na s. 4

Produkcja roślinna

duży do bardzo dużego. Wydajność mąki dość dobra. Plenność średnia.

Zawisa (2004). Odmiana jakościowa (grupa A) o dość małej mrozoodporności. Odporność na mączniaka, septoriozę plew i choroby podstawy źdźbła - dość duża, na septoriozę liści, fuzariozę kłosów - średnia, na rdzę brunatną - dość mała. Rośliny dość wysokie, o dość dużej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia dość późny, dojrzewania średni. Masa 1000 ziarn mała, wyrównanie dość dobre, gęstość w stanie zsypanym średnia. Odporność na porastanie w kłosie dość duża, liczba opadania bardzo duża. Zawartość białka duża, ilość glutenu bardzo duża i wskaźnik SDS duży do bardzo dużego. Wydajność ogólna mąki średnia. Plenność słaba.

Izyda (2004). Odmiana pastewna (grupa C). Mrozoodporność dość mała. Rośliny średniej wysokości, o średniej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia dość wcześnie, dojrzewania średni. Masa 1000 ziarn dość mała, wyrównanie średnie, gęstość w stanie zsypanym dość duża. Odporność na rdzę brunatną - duża, na mączniaka, septoriozę plew, fuzariozę kłosów i choroby podstawy źdźbła - średnia, na septoriozę liści - dość mała. Odporność na porastanie w kłosie i liczba opadania średnie. Zawartość białka duża. Tolerancja na zakwaszenie gleby dość duża. Plonuje dość dobrze.

Satyna (2004). Odmiana pastewna (grupa C). Mrozoodporność dość duża. Rośliny średniej wysokości o dość dużej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia wcześnie, dojrzewania dość wcześnie. Odporność na mączniaka - duża, na septoriozę liści, fuzariozę kłosów i choroby podstawy źdźbła - średnia, na septoriozę plew - dość mała, rdzę brunatną - mała. Ziarno o dość małej masie 1000 ziarn, dość słabym wyrównaniu, średniej gęstości w stanie zsypanym. Odporność na porastanie w kłosie mała, liczba opadania duża. Zawartość białka średnia. Plonuje dobrze.

Pszenżyto ozime

W Rejestrze Odmian znajduje się 25 odmian zalecanych do uprawy w kraju, w tym cztery krótkosłone (Fidelio, Magnat, Voltario i Zorro). Podstawowym

kryterium wyboru odmiany do uprawy jest plon ziarna. Jak również duże znaczenie mają także takie cechy jak: mrozoodporność, odporność na porastanie ziarna w kłosie i choroby, termin dojrzewania, zawartość białka oraz inne cechy ziarna. Odmiany krótkosłone ze względu na lepszą odporność na wyleganie są bardziej przydatne do intensywniejszej uprawy. W 2004 r. zarejestrowano jedną nową odmianę Moderato.

Moderato - odmiana o prawie średniej mrozoodporności. Rośliny dość wysokie, o średniej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia średni, dojrzewania dość późny. Odnacza się bardzo dużą odpornością na rdzę brunatną, dużą - na septoriozę liści, dość dużą na mączniaka, rdzę źdźbłową, septoriozę plew i rynchosporiozę, średnią na choroby podstawy źdźbła i małą - na fuzariozę kłosów. Ziarno o małej masie 1000 ziarn, dużej gęstości w stanie zsypanym i średniej zawartości białka. Odporność na porastanie w kłosie i liczba opadania dość mała. Tolerancja na zakwaszenie gleby dość duża. Plenność bardzo dobra.

Żyto ozime

W rejestrze znajduje się obecnie 30 odmian: 19 populacyjnych, 10 mieszańcowych, jedna syntetyczna oraz jedna zielonkowa - Pastar. Odmiany mieszańcowe plonują lepiej niż populacyjne, jednak ich uprawa wymaga corocznej wymiany materiału siewnego. Większość z nich wykazuje jednak gorszą zdrowotność szczególnie w odniesieniu do rdzy brunatnej i źdźbłowej. W 2004 r. zarejestrowano dwie odmiany populacyjne: Skat i Słowiańskie oraz jedną mieszańcową Koko.

Skat - odmiana o średniej zdrowotności przy dość małej odporności na rdzę źdźbłową. Rośliny średniej wysokości, o dość dużej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia i dojrzewania średni. Odporność na porastanie ziarna w kłosie dość mała. Ziarno o dość małej masie 1000 ziarn, dość słabym wyrównaniu i dość dużej zawartości białka. Plonuje słabiej.

Słowiańskie - rośliny średniej wysokości, o dość małej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia i dojrzewania średni. Odporność na rdzę brunatną

- bardzo duża, na mączniaka i rdzę źdźbłową - dość duża, na septoriozę liści, rynchosporiozę i choroby podstawy źdźbła - średnia. Odporność na porastanie ziarna w kłosie średnia. Masa 1000 ziarn średnia, wyrównanie dość słabe, zawartość białka duża, liczba opadania średnia. Plenność słabsza.

Koko F1 - zdrowotność średnia przy małej odporności na mączniaka i rdzę brunatną. Rośliny średniej wysokości, o średniej odporności na wyleganie. Termin kłoszenia i dojrzewania średni. Odporność na porastanie ziarna w kłosie dość mała. Masa 1000 ziarn, wyrównanie i gęstość w stanie zsypanym - średnie, zawartość białka dość mała, liczba opadania średnia. Plenność dobra do bardzo dobrej.

Jęczmień ozimy

W rejestrze znajduje się obecnie 15 odmian: dwanaście o kłosie wielorzędowym (w tym bezostna Sigra) i trzy o kłosie dwurzędowym: Marinka, Bombay oraz jedna odmiana typu browarnego - Tiffany. Odmiany zarejestrowane w ubiegłym roku (Bursztyn, Merlot i Traminer) oraz odmiana Marinka nie były badane w doświadczeniach w sezonie 2002/2003, cechującym się wyjątkowo dużym wymarzaniem. W tych warunkach najlepiej plonowały odmiany o lepszej mrozoodporności - Lome-rit, Bazant, a także Mellori. Znacznie gorzej niż w latach wcześniejszych plonowały odmiany: Horus, Kroton i Gregor. W 2004 r. zarejestrowano jedną nową odmianę Mellori.

Mellori - odmiana wielorzędowa, pastewna o przeciętnej mrozoodporności. Rośliny o przeciętnej wysokości i odporności na wyleganie. Termin kłoszenia i dojrzewania średni.

Odporność na czarną plamistość - duża do bardzo dużej, na mączniaka, plamistość siatkową i rdzę jęczmienia - dość duża, na rynchosporiozę - średnia. Ziarno o dość małej masie 1000 ziarn, średnim wyrównaniu, dość dużej zawartości białka. Plenność dobra do bardzo dobrej.

Na podstawie CODORU Słupia Wielka
Kazimiera Kuresza

Z informacji producentów jak i obserwacji własnych wynika, że bardzo ważnym i jednocześnie trudnym do rozwiązania problemem w uprawie truskawek są szkodniki glebowe tj. pędraki, drutowce czy opuchlaki.

Szkodniki glebowe poważnym problemem w uprawie truskawek

Aby zabezpieczyć się przed uszkodzeniami powodowanymi przez te szkodniki należy zwrócić uwagę na ich obecność już w chwili przygotowania gleby pod uprawę truskawek i w razie potrzeby zwalczać je przed posadzeniem roślin. Ponadto chcąc zmniejszyć możliwość występowania tych szkodników należy unikać zakładania plantacji po trwałych roślinach motylkowych, zadarnieniach lub polach ugorowanych.

Objawy uszkodzeń

Pędraki

- Żerują na korzeniach i szyjce korzeniowej, powodując więdnienie i zamieranie truskawek.
- Jeden osobnik niszczy kilka kolejnych roślin w rzędzie.
- Można je znaleźć w glebie pod roślinami, przez cały sezon.
- Największe szkody wyrządzają na plantacjach truskawek znajdujących się w pobliżu lasów i skupisk drzew liściastych.

Drutowce

- Największe szkody wyrządzają w najmłodszych nasadzeniach truskawek, zwłaszcza tam, gdzie plantacja zakłada się na polu, które jest lub było zaperzone.
- Larwy wgrzyzają się do szyjki korzeniowej roślin z boku lub też drążą je

wzdłuż.

- Roślina ma utrudnione pobieranie wody i składników pokarmowych, w wyniku czego następuje gwałtowne jej więdnienie i zamieranie.

Opuchlaki

- Niszcza korzenie truskawek, powodując wyraźne osłabienie, więdnienie i stopniowe zamieranie roślin.
- Charakterystyczne jest placowe więdnienie i zamieranie roślin, głównie w końcu maja i czerwca.
- Uszkodzone rośliny łatwo dają się wyrwać, a pod nimi w glebie widoczne są larwy, poczwarki i chrząszcze opuchlaków.

Jak zmniejszyć ryzyko strat powodowanych przez szkodniki glebowe ?

Przed założeniem plantacji należy ocenić stan zagrożenia sprawdzając liczebność szkodników w glebie.

W tym celu pobiera się losowo próbki gleby z 32 miejsc na hektarze, z łącznej powierzchni 2 m², 32 dołki o wymiarach 0,25 x 0,25 x 30 cm głębokości.

Dla truskawki po stwierdzeniu mniej niż 0,5 osobnika pędraka lub drutowca na 1 m² a dla 5-10 larw opuchlaków na 1 m², najlepiej zmienić pole na inne, wolne od szkodników, lub zniszczyć je przed założeniem plantacji.

Jak zwalczać pędraki ?

W okresie wegetacji żerują w wierzchniej warstwie gleby dlatego też wskazane byłoby wykonać orkę, a następnie kilkakrotną uprawę gleby np. talerzówką, glebogryzarką, broną bo wiem owe szkodniki są niszczone przez ostre elementy maszyn uprawowych.

Ponadto część z nich, po wyrzuceniu na powierzchnię gleby, zbierana i zjadana jest przez ptaki.

Dodatkowo wskazana jest okresowa uprawa gorczycy. Zawiera ona związki toksyczne dla pędraków, które podtruwają larwy i zakłócają ich rozwój.

Jak zwalczać opuchlaki ?

Obecnie zaleca się zwalczanie chrząszczy opuchlaków, zanim złożą jaja do gleby, po zakończonym zbiorze owoców truskawki.

Najlepsze efekty można uzyskać stosując opryskiwanie roślin i gleby pod nimi preparatem o działaniu kontaktowym i wgłębnym, a także gazowym. Szkodliwość wyżej wymienionych szkodników wzrasta w okresach suszy wówczas skuteczność wykonywanych zabiegów maleje. Przedstawione uwagi pozwolą uniknąć problemów w uprawie truskawek.

Iwona Petruczyńska
PZDR Parczew

Polecane preparaty chemiczne w ochronie truskawki przed szkodnikami glebowymi

PRZED ZAŁOŻENIEM PLANTACJI

PĘDRAKI DRUTOWCE OPUCHLAKI	Dursban 480 EC; Pyrinex 480 EC; Basudin 10 GR; Diazinon 10 GR

PRZED KWITNIENIEM

OPUCHLAKI KWITNIENIE	Basudin 10 GR; Diazinon 10 GR

-

PO ZBIORZE OWOCÓW

PĘDRAKI DRUTOWCE	Basudin 10 GR; Diazinon 250 EC Basudin 600 EW; Diazinon 250 EC; Diazol 250 EC; Dursban 480 EC Owadofos 540 EC; Pyrinex 480 EC; Sumithion Super 1000 EC
LARWY OPUCHLAKÓW	Alfamor 050 S.C.; Alfazot 050 EC; Alphaguard 100EC; Alphatop 100 EC; Fantac 100 EC

Produkcja roślinna

Jesienne nawożenie zbóż

Od czego zależą plony zbóż?

Plonowanie zbóż zależy od właściwego doboru gatunku i odmiany do warunków glebowych oraz ilości opadów, a także od przebiegu pogody. Największy wpływ na poziom plonowania ma jednak prawidłowa agrotechnika, uwzględniająca zmianowanie roślin, ochronę chemiczną, a przede wszystkim prawidłowe nawożenie i zabiegi ograniczające straty wody.

Pomimo dokonanego postępu w zakresie hodowli bardzo wydajnych odmian roślin, a także w zakresie agrotechniki, nawożenie jest nadal najistotniejszym czynnikiem plonotwórczym i przyjmuje się, że spośród nawozów wielu różnych czynników stanowi ono aż w około 40% o plonie. Oczywiście chodzi o prawidłowe nawożenie przed-siewne zbóż.

Dlaczego nawozić przedsiewnie?

Zboża ozime, w tym również pszenica, by wydać wysoki plon, powinny się dobrze rozkrzewić już jesienią (siew w III dekadzie września). Wschodzące rośliny mają bardzo słaby system korzeniowy, a obniżająca się temperatura gleby powoduje, że składniki pokarmowe pobierane są bardzo słabo. W okresie jesieni, podczas krzewienia powstają i różnicują się elemen-

ty kłosa, czyli jest programowany plon. W pełni krzewienia rozwijają się dopiero korzenie przybyszowe, które później umożliwią lepsze pobieranie składników. Początkowy rozwój zbóż, kiedy to „programowany” jest plon powinien przebiegać w warunkach dobrego ich odżywienia. Prawidłowo nawożone przedsiewnie zboże lepiej i głębiej ukorzenia się jesienią, lepiej zimuje, wiosną szybciej rośnie, lepsza jest reakcja na nawożenie azotem i w konsekwencji lepsze zakrycie powierzchni gleby, co ogranicza parowanie wody (nieproduktywne straty wody) i utrudnia rozwój chwastów. Szybciej regenerują się uszkodzenia po zimie oraz wcześniej rozpoczyna wegetacja, czyli wydłuża się ona, co przekłada się na stabilny plon.

Tylko specyfika rozwoju rośliny decyduje kiedy nawozić.

Wczesną wiosną, kiedy jest zimno - pobranie składników pokarmowych przez rośliny jest wolne; później często niedobory wody ograniczają tempo i ilość pobrania. Pamiętajmy, że system korzeniowy rozwija się tylko do fazy kłoszenia, więc okres pobierania składników pokarmowych jest bardzo krótki. Dlatego stosowanie fosforu i potasu pogłównie, bez

wymieszania z głębszą warstwą gleby jest zawsze mniej efektywne. Nawozy te będą więc wykorzystane dopiero przez roślinę następującą.

Badania wykazują, że stosowanie nawozów fosforowych i potasowych tylko pogłównie wiosną, zwłaszcza na glebach ubogich w te składniki, powoduje powierzchniowe ukorzenianie się zboża (chemotropizm), korzenie te szybko zamierają, w miarę przesychania gleb (a roślina wydala na ich rozwój dużo energii), co prowadzi do większych wahań plonu - niższe plony.

Ile nawozów stosować?

Zbilansowane nawożenie wszystkimi składnikami pokarmowymi daje najlepsze efekty. Takie zbilansowane nawożenie wymaga uwzględnienia wymagań pokarmowych rośliny, zasobności gleby i przewidywanego plonu (tabela 1).

Wszystkie nawozy wieloskładnikowe najlepiej stosować przedsiewnie, 10-14 dni przed siewem zbóż i wymieszać z glebą na głębokość 10-20 cm.

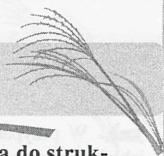
Zalecane dawki nawozów wieloskładnikowych do jesiennego nawożenia (w kg/ha)

Nawóz (N-P ₂ O ₅ -K ₂ O-MgO-S)	Zasobność gleby w fosfor i potas					
	bardzo niska i niska		średnia ¹		wysoka i bardzo wysoka	
Przewidywany plon ziarna w t/ha	2,5 t	4,0 t	3,0 t	5,0 t	3,5 t	5,5 t
POLIFOSKA 4 (4-12-32-2-4)	375	600	300	500	175	275
POLIFOSKA 5 (5-15-30-2-3)	360	480	240	400	140	220
POLIFOSKA 6 (6-20-30-3)	225	360	180	300	105	165
POLIFOSKA 8 (8-24-24-4)	190	300	150	250	90	140
POLIFOSKA PK (21-32)	210	340	170	280	100	160
POLIFOSKA M - MAK (5-16-24-4-4)	275	440	240	400	140	220
POLIMAG 405 (5-10-20-6-4)	450	720	360	600	210	330
POLIWAP (3-12-18-4-6 + min 10 CaO)	500	800	300	500	175	275
POLIDAP (fosforan amonu 18-46-2)	100	160	75	125	45	70
+ sól potasowa (60)	+ 100	+ 160	+ 75	+ 125	+ 50	+ 80

1 - jeżeli nie jest znana zasobność gleby, stosować dawki jak dla średniej zasobności, do czasu wykonania analizy gleby

Produkcja roślinna

Ostrożnie z azotem jesienią!

Nawożenie azotem jesienią wymaga ostrożności. Na bardzo dobrych stanowiskach, po motylkowych, okopowych na oborniku, rzepaku lub zbożach nawożonych azotem powyżej 100 kg N/ha z reguły nie ma potrzeby jesiennego nawożenia azotem. Zaleca się wówczas POLIFOSKĘ PK 21 lub POLIFOSKĘ PK 15. Jeżeli słoma zbóż lub rzepaku zostanie przyorana i po jej przyoraniu uprawiane jest zboże ozime, wówczas konieczne jest stosowanie azotu, jak najwcześniej, najlepiej przed przyoraniem słomy, w ilości 6-8 kg azotu na każdą tonę słomy, czyli 30-60 kg N/ha. Zapewniamy wówczas prawidłowy, szybki rozkład słomy i dobrą akumulację próchnicy.

Na przeciętnych stanowiskach stosować do 30 kg N/ha jesienią z nawozami wieloskładnikowymi. Podstawową dawkę azotu stosować dwu- trzykrotnie wiosną, zaczynając od chwili ruszania wegetacji zbóż ozimych.

Skład chemiczny oferowanych nawozów wieloskładnikowych z Polic - POLIDAPU, POLIFOSK i POLIMAGÓW powoduje: dobre ukorzenienie zbóż, prawidłowy rozwój roślin od okresu powschodowego, zwiększa ich odporność, wpływa istotnie na wysokość plonu i poprawia jego wartość biologiczną, dorodność itd...

Szczegóły dotyczące zaleceń nawozowych dostępne są w formie ulotek, w naszych punktach sprzedaży. Dodatkowe informacje, o możliwościach stosowania nie tylko tych nawozów, uzyskać można korzystając z bezpłatnej infolinii nawozowej 8 000 190 909 lub Zespole Promocji i Doradztwa pod numerami: (091) 317 31 10 i 317 40 82.

Adam Grześkowiak
Wiesław Jakubowski
Zakłady Chemiczne "POLICE" SA

Stanisław Myć

W związku z tym, że Polska weszła do struktur Unii Europejskich a konsumenci chcą kupować owoce coraz lepszej jakości producenci muszą się do tych wymogów dostosować. Stawia to przed nimi nowe wyzwania. Odpowiednie przechowywanie jest jednym z warunków uzyskania ich dobrej jakości.

Choroby przechowalnicze jabłek

Jabłka umieszczone w zwykłych przechowalniach nie osiągają pełni swoich walorów jakościowych takich jak smak, aromat, soczystość. Szybko przejrzejawiają, więdną, stają się mało atrakcyjne. Lepsze warunki do przechowywania są w chłodniach zwykłych a najlepsze w chłodniach z kontrolowaną atmosferą. Do chłodni powinny trafić owoce odpowiednio zabezpieczone przed chorobami, aby nie narażać się na poważne straty wynikające z gnicia. Większość chorób przechowalniczych ujawnia się pod koniec przechowywania, kiedy jabłka zaczynają dojrzewać. Na tych przechowywanych w chłodniach z kontrolowaną atmosferą choroby rozwijają się słabiej. Wyjątkiem jest gorzka zgnilizna jabłek, która tak samo rozwija się w chłodni zwykłej jak i z kontrolowaną atmosferą. O stopniu porażenia jabłek w danym roku decydują:

- ☛ występowanie chorób w poprzednich latach,
- ☛ obecność źródeł infekcji w sadzie,
- ☛ warunki atmosferyczne panujące w czasie wegetacji.

Stwierdzono, że szczególnie ważna jest pogoda w czasie kwitnienia jabłoni i w okresie miesiąca poprzedzającego ich zbiór. Deszczowa pogoda sprzyja zarodnikowaniu grzybów, a poza tym deszcz roznosi zarodniki, sprzyja ich kiełkowaniu oraz infekcji owoców.

Obecnie w chłodni najczęściej występują: gorzka zgnilizna jabłek i szara pleśń. Straty spowodowane występowaniem tych chorób podczas przechowywania dochodzą do 30-40 %. Mokra i brunatna zgnilizna jabłek stanowią niewielki problem na owocach

przechowywanych w chłodniach (porażenie owoców 1 %). Ich występowanie zależy od jakości owoców. Wszelkie uszkodzenie mechaniczne owocu a także uszkodzenia powstałe na skutek żerowania szkodników są miejscem infekcji grzybów wywołujących te choroby.

Gorzka zgnilizna jabłek. Powodowana jest przez dwa gatunki grzybów z rodzaju *Pezizula*. Grzyby te rozwijają się na martwych fragmentach kory, sęczkach i krótkopędach. Do infekcji dochodzi w sadzie w drugiej połowie lata, a objawy chorobowe występują dopiero pod koniec przechowywania. Im dłużej owoce są przechowywane tym porażenie jest większe. Dlatego też pojawienie się pierwszych, drobnych plam gnilnych wokół przetłuszczonej jest sygnałem do zakończenia przechowywania owoców, ponieważ choroba będzie ujawniała się lawinowo na pozostałych owocach. Obecnie obserwujemy dużą podatność nowych odmian na tę chorobę. Wśród odmian najczęściej porażanych wyróżniamy: **Golden Delicious, Gala, Elstar, Szampion, Ligol, Rubin i Fiesta**. Istnieje pogląd, że jabłka pochodzące ze starych sadów są silniej porażane przez gorzką zgniliznę ze względu na większą możliwość wystąpienia ran zgorzelowych. Nie jest to jednak zasadą, ponieważ często porażone są jabłka pochodzące z młodych 2-3 letnich drzew, na których nie stwierdzono ran zgorzelowych. Usuwanie pędów z ranami zgorzelowymi i zabezpieczanie ran po cięciu zapobiega występowaniu tej choroby w przechowalni.

Ciąg dalszy na s. 8

Produkcja roślinna

➔ W przypadku silnego porażenia jabłek w poprzednim sezonie i sprzyjających warunków do infekcji (deszcz) powinno się wykonać dwa zabiegi - na 4 i 2 tygodnie przed zbiorem. Jeżeli warunki są mniej sprzyjające wystarczy jeden zabieg na 2 tygodnie przed zbiorem. W sadach, w których nie ma form grzybów *Pezizula* odpornych na fungicydy benzimidazolowe można nadal stosować Topsin M 70 WP lub Benlate 50 WP (1,5 l/ha) albo fungicyd Sarfun 500 SC. Natomiast jeżeli odporność istnieje to należy zastosować Befran 25 SC (1,5 l/ha), który także zabezpiecza przed parchem przechowalniczym.

Drugą najczęściej występującą chorobą przechowalniczą jest **szara pleśń**. W jej przypadku okres utajenia choroby jest bardzo długi ponieważ do zakażenia dochodzi już w czasie kwitnienia. Porażenie kwiatów zachodzi w niskiej temperaturze podczas opadów deszczu. Po zasiedleniu kwiatów jabłoni grzyb pozostaje ukryty w kielichach rozwijających się zawiązków, a później jabłek. Jeśli po kwitnieniu będzie nadal utrzymywała się deszczowa pogoda może rozwinąć się letnia forma choroby tzw. sucha zgnilizna przykielichowa. W drugiej połowie lata, pod wpływem opadów deszczu suche plamy przy kielichu mogą dać początek miękkiej zgniliznie. W trakcie przechowywania jabłek pierwsze plamy szarej pleśni pojawiają się w strefie przykielichowej owocu. Następnie pojawiają

się na powierzchni zgniłego jabłka strzępki grzybnia i zakażają sąsiednie, zdrowe owoce (infekcja przez kontakt). Straty spowodowane tą chorobą rosną bardzo szybko w miarę wydłużania przechowywania. Grzyb *Botrytis cinerea* może także zakażać jabłka przed zbiorem i w czasie zbioru jeżeli mają one uszkodzoną skórkę. Choroba ta w chłodni rozwija się szczególnie, gdy zebrane owoce są mokre a

także w przypadku późnego schłodzenia owoców po zbiorze i słabej wentylacji pomieszczeń przechowalniczych.

Głównym zabiegiem zabezpieczającym przed szarą pleśnią jest opryskiwanie kwiatów jabłoni pod koniec okresu opadania płatków kwiatowych kiedy zostaną odstonięte słupki i preki, które są najbardziej wrażliwe na infekcje. W razie przedłużania się kwitnienia z powodu niskich temperatur i deszczu oraz w przypadku silnego występowania choroby w latach ubiegłych, poleca się 2-3 opryskiwanie kwiatów. Zabiegiem uzupełniającym chroniącym owoce jest stosowanie fungicydów przed zbiorem. Do ochrony polecane są preparaty Euparen 50 WP (dawka 2,25-3 kg/ha) i Mythos 300 SC (dawka 1,5 l/ha).

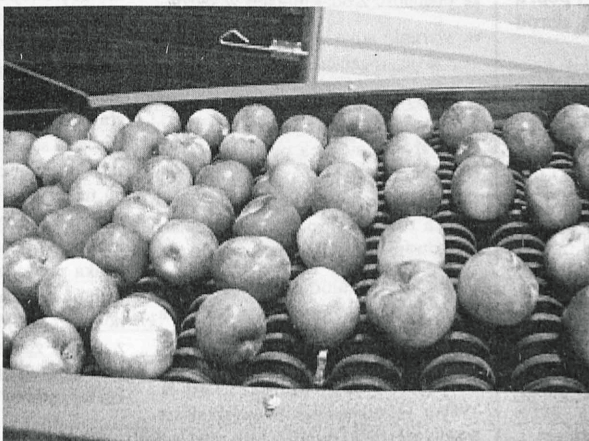
Mokra zgnilizna jabłek jest wynikiem porażenia przez grzyb z rodzaju *Penicillium*, który przedostaje się do owocu przez uszkodzoną skórkę. Na owocu pojawiają się wodniste, ciekące plamy gnilne. Zakażenie jabłek następuje przed zbiorem, w trakcie zbioru i w czasie przechowywania. Źródłem zarodników w przechowalni są skrzynki i palety z resztkami zgniłych owoców, a w sadzie martwe szczątki roślinne, na których grzyb się rozwija. Występowanie choroby ogranicza się przez minimalizację uszkodzeń owoców (tzn. zwalczanie szkodników uszkadzających skórkę jabłek), ostrożny zbiór i transport owoców, dbałość

o czystość opakowań i pomieszczeń przechowalniczych.

Brunatna zgnilizna drzew ziarnkowych ma dwie formy - letnią i przechowalniczą. Jeżeli nasilenie letniej formy choroby będzie duże to można się spodziewać także większego występowania choroby w przechowalni. Choroba rzadko występuje w chłodni. Większość preparatów przeciwko parchowi jabłoni zwalcza także brunatną zgniliznę. W przypadku występowania w większym nasileniu letniej formy choroby (w postaci brunatnych, gnijących owoców na drzewie) należy opryskiwać drzewa 2-3 razy co 14 dni preparatami Benlate 50 WP (1,5 kg/ha), Topsin M 70 WP (1,5 kg/ha) lub Baycor 25 WP (1,5 kg/ha).

Najczęściej w przechowalni a bardzo rzadko w chłodni możemy zaobserwować na owocach **parcha przechowalniczego**. Choroba ta nie powoduje gnicia a jedynie pogarsza jakość owoców. Jabłka wędną i są bardziej narażone na zakażenie przez inne grzyby. Jeżeli ochrona przeciwko parchowi w sadzie była mało skuteczna i zbyt wcześnie ją zakończono to istnieje niebezpieczeństwo występowania parcha przechowalniczego. Źródło infekcji występuje na drzewie w postaci plam parcha. W lata z dużą ilością opadów nawet niewielkie źródło infekcji może być przyczyną porażenia owoców. W takim wypadku przed zbiorem należy zastosować Kaptan zaw. 50 WP (3 kg/ha) lub Captan,

Merpan (jego odpowiedniki). W przypadku stosowania przeciwko innym chorobom przechowalniczym Befranu 25 SL, Euparenu 50 WP lub Mythosu 300 SC nie ma potrzeby dodatkowego użycia Kaptanu ponieważ te preparaty skutecznie zwalczają też parcha przechowalniczego.

Stanisław Myć

Kącik BHP

O czym należy pamiętać jesienią w zakresie bhp

Bazyli Filatiuk

Wykonywanie każdej pracy niesie ze sobą ryzyko poniesienia uszczerbku na zdrowiu. Eliminacja lub ograniczenie tego ryzyka to podstawowy cel jaki powinniśmy postawić sobie podejmując pracę lub polecając ją osobie trzeciej.

W czasie wykonywania jesiennych prac polowych należy bezwzględnie zadbać o wyposażenie ciągnika w przenośną lampę oświetleniową, którą można byłoby zamontować na narzędziu uprawowym w okresie słabej widoczności przy poruszaniu się po drodze. Wyjeżdżając na drogę publiczną, należy zadbać o to, aby koła ciągnika i innych maszyn przyczepianych wynosiły jak najmniej błota na drogę, gdyż po deszczu stwarza ono duże niebezpieczeństwo szczególnie dla pojazdów samochodowych.

Podczas nawożenia organicznego należy zwrócić uwagę, aby przy załadunku obornika nie przebywały jakiegokolwiek osoby w zasięgu ładowacza. Każda masa, którą się przewozi musi być umieszczona równomiernie na środku transportowym. W tej maszynie podobnie jak i w pozostałych pracujących w gospodarstwie wszystkie części wirujące muszą mieć założone osłony. Mycie i czyszczenie rozrzutnika możliwe jest tylko przy zatrzymanym silniku i wyłączonym napędzie. Wydawałoby się, że jest to sprawa oczywista, ale przy tej czynności występuje najczęściej groźnych w skutkach wypadków.

Nawożenie mineralne należy wykonywać w dni bezwietrzne. Osoby zatrudnione przy nawożeniu, zaprawianiu nasion i ochronie roślin powinny być wyposażone w odzież ochronną. Niedopuszczalne jest wchodzenie osób do zbiornika.

Podczas pracy kombajnem ziemniaczanym względnie przy siewie zbóż oraz przy innych pracach, przy których na pomostach maszyn

towarzyszących (konstrukcyjnie do tego przewidzianych) muszą przebywać ludzie powinna być doskonała i niezawodna łączność tych osób z traktorystą. W czasie pracy niedopuszczalne jest wchodzenie ani schodzenie z pomostów, a wejście powinno być zamknięte. W czasie rozładunku nigdy nie wolno przebywać na przyczepie, ani wchodzić pod uniesiony zbiornik np.: przy kombajnie ziemniaczanym, buraczanym.

Operatorzy ciągników, maszyn samobieżnych i innych urządzeń silnikowych są obowiązani stosować się do zaleceń przeciwpożarowych zawartych w przepisach lub instrukcjach obsługi tych urządzeń.

Na koniec krótkiego przypomnienia zasad bhp przy wykonywaniu w/w prac jeszcze jedno ostrzeżenie, a dotyczące zakazu zatrudnienia dzieci, tj. osób niepełnoletnich poniżej 15 roku życia. Jednakże w wielu gospodarstwach

rolnych pracę dzieci rodzice traktują jako element wychowawczy, przygotowujący do życia dorosłego. **Są jednak prace, których dzieci bezwzględnie nie mogą wykonywać, gdyż stanowią one zagrożenie dla ich życia i rozwoju.** Do takich prac należy samodzielna obsługa maszyn i innych urządzeń energetycznych, praca na wysokościach, przenoszenie i podnoszenie ciężarów, praca przy obsłudze zwierząt i stosowaniu środków ochrony roślin, nawożeniu. Pamiętajmy, że dzieci mimo, że wykonują zakazane prace dobrze to często mają za mało sił, brakuje im wyobraźni, doświadczenia, nie potrafią właściwie ocenić niebezpieczeństwa, przewidzieć skutków swoich poczynań, a zatrucie, przeciążenie czy nieuwaga młodego organizmu może mieć nieodwracalne skutki. Niech najtragiczniejsze przykłady z własnego regionu czy mediów będą nam przestrogą.

Bazyli Filatiuk

Reklama • Reklama • Reklama

Agronom

❖ nawadnianie

❖ ciągniki i kombajny NEW HOLLAND

❖ maszyny rolnicze znanych firm

❖ pasze, koncentraty, premiksi

❖ nawozy, środki ochrony roślin

Jasionka 102, 21-200 Parczew

tel. 355-05-22; kom. 0 604 296 337

OGŁOSZENIE

Gospodarstwo Pomocnicze przy Lubelskim Wojewódzkim Ośrodku Doradztwa Rolniczego w Końskowli Oddział w Grabanowie planuje zorganizowanie w IV kwartale br. szkolenia dla osób związanych z konfekcjonowaniem środków ochrony roślin. Zainteresowani winni zgłaszać chęć uczestniczenia w w/w szkoleniu pisemnie na adres: LWODR Oddział w Grabanowie 21-500 Biała Podlaska

Produkcja roślinna

Piotr
Kowalski

Przygotowanie kiszonki z kukurydzy

Odpowiednie zabezpieczenie paszy w okresie zimowym daje gwarancję hodowcom bydła mlecznego na stabilną produkcję mleka w tym okresie. Wrzesień jest miesiącem, w którym hodowcy bydła mlecznego sporządzają kiszonki z kukurydzy. Właściwe przygotowanie przemy wpływa na prawidłowe zakiszenie kukurydzy, jej wysoką wartość pokarmową oraz małe straty powstałe podczas zakiszania.

Kiszonki z kukurydzy przygotowuje się głównie w silosach przejazdowych. Same silosy mogą być usytuowane na powierzchni gruntu lub być częściowo lub całkowicie zagłębione w nim. Zagłębienie silosów nie jest najkorzystniejszym rozwiązaniem, ponieważ w okresie opadów oraz roztopów w miejscu po wybranej kieszonce zbiera się woda, która zalewa sporządzoną

nanej ścianie. Przyjmuje się, że optymalnym rozwiązaniem byłoby skarmianie od 1,5 - 2,0 m długości przemy tygodniowo. Przyjmuje się, że najkorzystniejsze wymiary przemy w silosie wynoszą 20 - 30 m długości 1,5 - 2,0 m wysokości oraz 4 - 6 m szerokości. Natomiast wysokość przemy wolnostojącej powinna wynosić 1,3 - 1,5 m, szerokość

kiszonkę. Wpływa to na pogorszenie jakości oraz utrudnia prawidłowe jej wybieranie, czym powoduje zwiększanie strat. Wielkość silosu uzależniona powinna być od liczby zwierząt w stadzie oraz możliwości szybkiego napełnienia zbiornika (w czasie 3 - 4 dni). Szerokość silosu powinna być dostosowana do szybkości wycinania kieszonki. Nie można dopuścić do psucia się kieszonki z kukurydzy na odci-

5 - 7 m a kształt jej powinien przypominać leżący prostopadłościan. Nieco inna wysokość i szerokość kieszonki sporządzanej w przemy niż w silosie wynika z trudności w odpowiednim jej ugnieceniu szczególnie brzegów. Przyjmuje się, że na 1 ha uprawianej kukurydzy uzyskuje się od ok. 40 do 80 m³ kieszonki z

kukurydzy.

Należy pamiętać by przed rozpoczęciem sporządzania kieszonki usunąć z miejsca jej składowania zanieczyszczenia i resztki kieszonki z poprzedniego sezonu, ponieważ grzyby pleśniowe oraz flora bakteryjna bytująca na nich w istotny sposób pogorszą jakość kieszonki. W miarę możliwości zaleca się dezynfekcję silosów. Jeśli kieszonka sporządzana jest w przymach wolnostojących należałoby corocznie zmieniać miejsce, w którym przygotowujemy przymę lub je dezynfekować. Miejsce sporządzenia takiej przemy zwykle nie jest odizolowane od gleby, dlatego spód przemy należy wyłożyć folią (najlepiej kieszonkarską).

Zbiór kukurydzy należy przeprowadzać przy optymalnej zawartości suchej masy (28 - 35%). Ziarniak w tym okresie powinien znajdować się w dojrzałości woskowo-szklistej. Zbyt wczesny zbiór kukurydzy wpływa na jej niższą wartość pokarmową. Rolnicy, którzy nie dysponują odpowiednio ciężkim ciągnikiem do ugniatania zielonki z kukurydzy oraz przygotowujący kieszonkę na przymach powinni rozpocząć zbiór przy niższej zawartości suchej masy (ok. 28%).

SM - sucha masa

BO - białko ogólne

WS - włókno surowe

JPM - jednostka paszowa mleka

BTJN - białko trawione w jelitach, gdy wielkość syntezy białka mikroorganizmów w żwaczu uzależnione jest od podaży N

Wartość pokarmowa kieszonki z kukurydzy sporządzanej z zielonki o różnej wilgotności wg normy INRA.							
Faza dojrzałości kukurydzy	SM	BO	WS	JPM	BTJN	BTJE	JWK
mleczno-woskowa	25 %	105 g	226	0,85	0,65	0,66	1,53
woskowo-szklista	35 %	82 g	165	0,96	0,50	0,71	0,98

Produkcja roślinna

➔ **BTJE** - białko trawione w jelitach, gdy wielkość syntezy białka mikroorganizmów w żwaczku uzależnione jest od podaży energii

JWK - jednostka wypełnieniowa krów

Sieczkarnie do zbioru kukurydzy mogą być samobieżne lub współpracujące z ciągnikiem. Wybór maszyny powinien być uzależniony od powierzchni uprawianej kukurydzy, liczności stada, wielkości silosów. Sieczkarnie do kukurydzy powinny być zaopatrzone w zgniatacz ziarna. Tylko takie urządzenia mogą dać gwarancje prawidłowego zbioru kukurydzy (umożliwiają uszkodzenie wszystkich ziaren kukurydzy). Ziarna nieuszkodzone nie ulegają zakiszeniu oraz nie są trawione przez krowy. W przypadku wykorzystywania maszyn bez zgniatacza ziarna zbiór powinien być przeprowadzony przy niższej zawartości suchej masy (większa ilość ziarna będzie uszkodzona).

Rośliny podczas zbioru powinny być rozdrobnione na kawałki o długości 6 - 8 mm. Wielkość ta sprzyja dobremu ugnieceniu oraz zakiszaniu się kukurydzy. Większe rozdrobnienie zielonej masy jest niewskazane ze względu na duże znaczenie struktury paszy objętościowej w dawce pokarmowej (zbyt drobna struktura pasz objętościowych może niekorzystnie wpływać na florę bakteryjną żwacza).

Ze względu na przebieg procesu zakiszania ważne jest by przyzma w jednym silosie była przygotowana w możliwie najkrótszym czasie. Uznaje się, że przyzma powinna być przygotowywana maksymalnie 3 - 4 dni. Zielonka z kukurydzy powinna być ugniatana starannie najlepiej ciągnikiem kołowym (większy nacisk kół na podłożu niż u ciągników gąsienicowych). Koła ciągnika muszą być czyste, ponieważ zanieczyszczenia wpływają na pogorszenie procesu zakiszania oraz niższą wartość pokarmową takiej kiszonki. Im wyższa zawartość suchej masy w zielonce tym większy powinien być nacisk kół na jednostkę

powierzchni. Kukurydzę w silosie lub przyzmie rozsypuje się 10- 20 cm warstwami i ugniatą poprzez kilkakrotny przejazd ciągnikiem.

Przy zbyt dużej zawartości suchej masy w zielonce (koniec dojrzałości woskowej lub początek pełnej) lub opóźnieniem zbioru zielonki po przymrozkach (bardzo szybki wzrost suchej masy) należy liczyć się z problemami jej ugniecenia szczególnie na przyzmach wolnostojących. Słabe ugniecenie powoduje, że przyzma może zagrażać się a proces fermentacji odbywać się będzie w niewłaściwych warunkach (nadmierna ilość tlenu). Należy spodziewać się wtedy wystąpienia fermentacji masłowej (niekorzystna) oraz powstawania pleśni i psucia się kiszonki. W celu poprawienia procesu zakiszania kolejne warstwy zielonki można połać serwatka. Można również zastosować preparaty poprawiające proces zakiszania oferowane przez wiele firm.

Po przygotowaniu przyzmy należy jak najszybciej odizolować ją od powietrza przez zastosowanie folii kiszonkarskiej, którą obciążamy oponami lub workami z piaskiem. Dodatkowo jako zabezpieczenie przyzmy przed dzikim ptactwem na opony lub

worki z piaskiem można nałożyć siatkę zabezpieczającą. Zabezpieczeniem przed ptactwem przyzmy może być również ułożenie na folii warstwy ziemi lub słomy i ziemi. Okrycie słomą i ziemią można stosować jako izolację termiczną zabezpieczającą przed zagrzewaniem się przyzmy przy długim przechowywaniu kiszonki (wiosna i lato roku następnego). Jednak podczas usuwania ziemi z wybieranej kiszonki może nastąpić zanieczyszczenie jej.

Proces zakiszania przyzmy przeciętnie trwa 6 - 8 tygodni. Straty, jakie występują w trakcie prawidłowo przebiegającego procesu zakiszania w silosach przejazdowych zwykle osiągają poziom 4 - 6 %. Nieco wyższe są w przyzmach wolnostojących, przy zakiszaniu roślin o niższej zawartości suchej masy. Znacznie wyższe natomiast, gdy przyzma jest nieprawidłowo przygotowana (zbyt słabo ugnieciona, silnie zabrudzona, nieszczelnie okryta przyzma). Przy prawidłowo ugniecionej przyzmie w 1 m³ znajduje się około 650 - 700 kg kiszonki. Im wyższa jest zawartość suchej masy w zielonce tym waga 1 m³ kiszonki będzie większa.

Piotr Kowalski

Reklama • Reklama • Reklama

Centrala Nasienna w Parczewie

ul. Szkolna 32

tel. (083) 354 13 28,

Oferuje do sprzedaży:

- Pasze, koncentraty i premiksy firm: KOUDIJS, Sano, EKOPŁON, UNIPASZ, LNB, EuRoPol, Polsanders, DOBROPASZ, Josera, INNTALER, Polfarm, Mikita
- Śrutę sojową i rzepakową
- Sprzęt i maszyny rolnicze

ZAPRASZAMY

Płyty i zbiorniki do przechowywania nawozów naturalnych

Jedną z głównych rad zawartych w „Kodeksie Dobrej Praktyki Rolniczej” 2002 dotyczy produkcji i przechowywania nawozów płynnych oraz stałych w taki sposób, aby w jak najmniejszym stopniu stwarzać niebezpieczeństwo zanieczyszczenia wody.

Nawozy naturalne powinny być przechowywane w specjalnych szczelnych zbiornikach lub płytach, w odpowiedniej odległości od zagrody a także studni, która stanowi źródło zaopatrzenia w wodę ludzi i zwierząt. Wymóg posiadania w/w urządzeń zacznie obowiązywać w październiku 2007 roku i do tego czasu producenci muszą je wybudować.

Płyta gnojowa jak i zbiornik na gnojowicę i gnojówkę powinny być

odpowiedniej wielkości, umożliwiające przechowanie nawozu przez okres przynajmniej 6 miesięcy. Pojemność płyty zależy od wysokości przyzmy obornika. Powierzchnia płyty gnojowej przy wysokości 2 m przyzmy obornika i wyłącznie alkiezrowym systemie utrzymania zwierząt powinna wynosić około 3,5 m² na 1 dużą jednostkę przeliczeniową zwierząt (krowa o masie 500 kg odpowiada 1 Dużej Jednostce Przeliczeniowej DJP). Podłogi powierzchni inwentarskich i płyty gnojowej powinny być zabezpieczone przed przenikaniem zanieczyszczeń do gruntu a wycieki należy odprowadzać do szczelnych zbiorników na gnojówkę. Teren otaczający płytę gnojową powinien być utwardzony, co ułatwi dowóz i wywóz obornika oraz utrzymanie czystości. Płyta gnojowa powinna być przykryta dachem, co uniemożliwi zalewanie obornika przez wodę opadową oraz ochroni obornik przed nadmiernym wysychaniem. Obornik nie należy przechowywać na przyźmie na polu, gdyż może to doprowadzić do zanieczyszczenia wody gruntowej związkami

azotu i fosforu. W praktyce na jedną DJP zwierząt w oborze płytowej, pojemność zbiornika na gnojówkę powinna wynosić ok. 2,5 m³, a w oborze rusztowej ok. 10 m³. Zbiorniki na gnojówkę powinny mieć nieprzepuszczalne dno i ściany, otwór wentylacyjny i pokrywę z otworem wyjściowym. Zbiorniki te mogą być wyposażone w pokrywę pływającą. Należy nadmienić, że pozwolenie na budowę w ramach prowadzonego gospodarstwa rolnego budowa płyt do składowania obornika oraz szczelnych zbiorników na gnojówkę lub gnojowicę o pojemności do 25 m³ nie jest wymagane. Również budowa otwartych zbiorników na płynne odchody zwierzęce o pojemności powyżej 200 m³ jest możliwa niemniej jednak odległości od budynków mieszkalnych, studni, granicy działki sąsiedniej itp. są określane indywidualnie w drodze decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w uzgodnieniu z właściwym powiatowym inspektorem sanitarnym.

Należy dążyć do zmniejszenia wytwarzania gnojowicy w gospodarstwie poprzez ograniczenie do minimum ilości wody używanej do mycia powierzchni, a także ograniczyć wycieki z poideł. Do zbiornika z gnojowicą lub gnojówką nie należy odprowadzać ścieków bytowych.

Andrzej Kowalcuk
PZDR Radzyń Podlaski

Buduj z głową za unijne pieniądze

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej wymaga od rolników przystosowania swoich gospodarstw tak, aby prowadzona w nich produkcja spełniała minimum wymagań głównie w zakresie ochrony środowiska i dobrostanu zwierząt. Dzisiejszy konsument ze zjednoczonej wielkiej Europy zaczął dostrzegać związek jakości produktu z warunkami w jakich zwierzę wzrasta i jest utrzymywane.

W latach 2004-2006 w ramach funduszy strukturalnych są przewidziane środki na wsparcie przedsięwzięć z zakresu budownictwa inwentarskiego na dostosowanie do standardów Unii

Europejskiej. Szansę tę należy wykorzystać tym bardziej, że wiele prac modernizacyjnych szczególnie w produkcji mleczarskiej musimy wykonać do roku 2006.

Podejmując się modernizacji względnie budowy obiektu inwentarskiego polski rolnik, jest zobowiązany do przestrzegania prawa wspólnotowego, które ma również przełożenie w prawie polskim. O co chodzi w tym prawodawstwie ?

Chodzi o to, by wewnątrz budynku inwentarskiego było tak wykonane, aby stwarzało warunki:

- ⇒ nieszkodliwe dla zdrowia zwierząt, osób obsługujących, środowiska oraz nie powodujących urazów i uszkodzeń ciała lub cierpień,
- ⇒ zapewniało swobodę ruchu, a w szczególności kładzenia się, wstawania oraz leżenia,
- ⇒ umożliwiała kontakt wzrokowy z innymi zwierzętami.

Dla każdego gatunku zwierząt określone są kompleksowe, minimalne wymagania nazywane często jako „standardy jakościowe”. W artykule tym przybliżę wymagania stawiane dla bydła. W trosce o ich dobrostan zaprojektowano

Ceny zbóż, żywca wołowego oraz wieprzowego

Zboża

Punkt skupu	PSZENICA	JECZMIEN	ZYTO	PSZENŻYTO	OWIES BEZŁUSKOWY	KUKURYDZA
Biała Podlaska ceny z dnia 03.09.2004r.						
Mieszalnia pasz "Wola Pasze" Biała Podlaska ul. Siderska tel. 342-22-01 (Płatność po 45 dniach od sprzedaży)*	410 + VAT	370 + VAT	305 + VAT	370 + VAT	410 + VAT	410 + VAT
PZZ „MŁOSZ” Kijowiec gm. Zalesie tel. 375 75 57 płatność 14 dni	400-460 + VAT w zależności od jakości		310 + VAT za dostawę poniżej 3 ton cena mniejsza o 20 zł za tonę		owies zwykły 300 + VAT	
„Podlaskie Gorzelnie” Gorzelnia Wiulin 21-542 Leśna Podlaska tel. 345-18-21			300 + VAT	300 + VAT termin płatności do 1 m-ca od dostawy		
Podlaskie Zakłady Spirytusowe „Alkwin” sp. z o.o. Miedzyrzec Podlaski Ul. Lubelska 65 Tel. 371-50-82			300 + VAT płatność od reki			
Radzyń Podlaski ceny z dnia 03.09.2004r.						
PPP BACUTIL Bedlno tel. 352-86-01	420 + VAT	380 + VAT	300 + VAT	350 + VAT		550 + VAT
Parczew ceny z dnia 06.09.2004r.						
Młyn Gospodarczy Marek Tosciańczyk Parczew tel. (083)354-17-67 ul. 11-go Listopada 107	420 + VAT		320 + VAT			

* cena zapłaty za sprzedane zboże w ciągu 21 dni od dostawy jest niższa o 20,00 złotych za tonę

Żywiec wieprzowy i wołowy

Ceny w zł / kg od 30.08.2004 r. do 03.09.2004 r.

Powiat	Żywiec wieprzowy		Żywiec wołowy		
Punkt skupu	tuczniaki	maciory	bułaje	jałowki	Krowy
Biała Podlaska					
Biała Podlaska – Zakłady Mięsne „Dolina Łąk” Małaszewicze	4,70 + VAT	3,20 + VAT			
„FELIX” Rossosz	4,40 + VAT		4,60 + VAT	3,80-3,90 + VAT	
Łuków					
Zakłady Mięsne „Lmeat” w Łukowie	4,10 - 4,30 + VAT				
Parczew					
Parczew – ZM „LMEAT” Łuków	4,40 + VAT	2,90 + VAT	4,60-4,80 + VAT	4,30-4,50 + VAT	3,25 + VAT
Jabłoń - ZM Małaszewicze	4,60 + VAT				
Radzyń Podlaski					
M-U „Zemat” Z. Trościańczyk i Sp. Wohyń	4,50-4,60 + VAT	3,50-3,60 + VAT	4,20-4,60 + VAT	3,70-3,80 + VAT	

CENY MLEKA

SM Biała Podlaska na dzień 03.09.2004r.

Jednostka tłuszczu 2,0 gr/litr

Jednostka białka 11,0 gr/litr

Dopłaty do litra mleka:

Klasa Super extra 5 gr/litr

Klasa extra bez dopłaty

Pozaklasowe - 15 gr/litr

Członkowska za 1 udział 5 % ceny podstawowej

Członkowska za 2 udziały 10 % ceny podstawowej

Członkowska za 3 udziały 15 % ceny podstawowej

Restrukturyzacyjna pow 1500 - 2000 l/mc - 2 gr/litr

pow 2000 l/mc - 6 gr/litr

pow 3000 l/mc - 8 gr/litr

pow 4000 l/mc - 10 gr/litr

pow 5000 l/mc - 12 gr/litr

pow 10000 l/mc - 17 gr/litr

za podstawę ze zbiornika 13 gr/litr dla dostawców sprzedających
mleko w wysokości co najmniej 2000 l miesięcznie

Uwagi:

Dostawcy produkujący mleko w klasie Super Extra i Extra
i posiadający certyfikat otrzymują dopłatę w wysokości 15 gr
do każdego odstawnego litra mleka.

Do ceny wyjściowej dopłacany jest VAT w wysokości 5 %,
dla rolników ryczałtowych. Jeden udział wynosi - 705 zł.

PH „ARKADY”

Arkadiusz Miszczuk

Rusity 49, 21-222 Podedwórze
tel. (083) 379-51-24, kom. 608 516 126

Oferuje do sprzedaży produkty firmy
EKOPLON S.A.

- **Koncentraty pełne - PROTAMIK**
- **Koncentraty 10%**
- **Mieszanki witaminowo- mineralne**
  - ➡ FARMER
  - ➡ EKOPOS
  - ➡ SORBIX
- **Prefiksy dla trzody chlewnej przeżuwaczy i drobiu:**
  - ➡ DYNAMIX
  - ➡ EKOMIX
  - ➡ PREMIX 4%
- **Pasze pełnoporcjowe:**
  - ➡ PRESTARTER
  - ➡ STARTER
- **Nawozy dolistne rolnicze**
  - ➡ EKOLIST MAKRO
  - ➡ EKOLIST MONO
  - ➡ MIKROSOL
- **Nawozy ogrodnicze**
  - ➡ MULTIWIT- płynne doglebowe
  - ➡ MULTIWIT granulowane doglebowe

W sprzedaży posiadamy wyposażenie chlewni i wentylację renomowanych firm

REKLAMA

**Gospodarstwo
Rolno-Nasienne
Andrzej Kiryczuk
Zaliszcz 24**

21-222 Podedwórze tel. (083)
379 51 66 kom. 0 606 496 0 47

Oferuje do sprzedaży jesienią
2004 roku materiał siewny
kwalifikowany, zaprawiony,
następujących gatunków i odmian:

- ➡ Pszenica oz. odm. SUKCES
- ➡ Pszenica oz. odm. TONACJA
- ➡ Pszenżyto oz. odm. JANKO
- ➡ Pszenżyto oz. odm. PAWO
- ➡ Pszenżyto oz. odm. WITON
- ➡ Gorczyca na poplon

* * * *

**Autoryzowany dealer firmy
Westfalia Landtechnik Polen Sp. z o.o.**

WESTFALIA

P.P.H.U. „MLEKO-SYSTEM”
ul. Składnicowa 8
21-200 Parczew
tel. (083) 355 13 09, fax. (083) 355 13 08

Oferuje

- Wyposażenie budynków inwentarskich do hodowli bydła
  - urządzenia udojowe i schładzające (nowe i używane) firmy Westfalia
  - kalenice dachowe oraz kurtyny firmy ARNTJEN
  - przegrody stanowiskowe do obór uwięziowych oraz wolnostanowiskowych
- Wozy paszowe firmy TRIOLIET
- Środki higieny doju
- Części zamienne do wszystkich typów dojarek
- Fachowe doradztwo
- Artykuły zootechniczne

**SPRZEDAŻ
RATALNA**

Informacje rynkowe

Notowania cen na targowiskach sporządzone przez Oddział LWODR w Grabanowie (ceny w zł za jednostkę)

L p	Wyszczególnienie	J.M	Wisznice 30.08.2004 poniedziałek	Parczew 31.08.2004 wtorek	Piszczac 01.09.2004 środa	Radzyń Podlaski 01.09.2004 środa	Biała Podlaska 02.09.2004 czwartek	Łuków 02.09.2004 czwartek	Międzyrzec Podlaski 02.09.2004 czwartek
1.	Pszenica	dt	-	-	45-50	50	45-60	-	40-45
2.	Pszennyto	dt	-	-	38-40	38-40	40-45	-	38-40
3.	Zyto	dt	-	-	28-30	32	-	-	28-30
4.	Owies	dt	-	-	25-30	30	30-38	-	28-30
5.	Jęczmień	dt	-	-	45	45-48	45-48	-	40-45
6.	Mieszanka zbożowa	dt	-	-	38-40	37-40	35	-	30-35
7.	Lubin	dt	-	-	-	-	80.00	-	-
8.	Gorzyczka	kg	-	-	-	-	1.80-2.50	-	-
9.	Ziemniaki	dt	-	-	-	-	30-35	-	30
10.	Króliki	kg	-	-	-	-	-	-	4.00
11.	Prosięta 10-15 kg	para	210-240	-	220-240	240-250	240	250-280	240-260
12.	Prosięta pow. 15kg	para	280-300	260-300	240-280	300-350	-	280-300	280-300
13.	Jaja	szt.	0.28 - 0.30	0.33-0.38	0.30-0.38	0.36-0.40	0.24-0.38	0.25-0.40	0.26-0.40
14.	Gruszki	kg	2.00-3.00	-	2.00-2.50	2.50-3.00	2.50-3.00	-	2.50-3.00
15.	Maliny	kg	-	-	-	2.50	6.00	-	4.00
16.	Jablka	kg	1.00-1.60	1.00-1.60	1.20 - 1.50	1.00-1.50	1.60-2.00	-	1.50-1.80
17.	Wiśnie	kg	-	-	-	-	-	-	2.00
18.	Sliwki	kg	1.00-2.00	1.20-1.50	1.50-2.50	1.00-2.00	1.60-2.80	2.50	1.50-1.80
19.	Morela	kg	2.00-2.50	-	-	-	-	-	-
20.	Brzoskwinie	kg	2.00-2.50	-	2.00-2.50	-	3.50-4.00	-	2.00-3.00
21.	Aronia	kg	-	1.50	-	-	2.00	-	1.00-1.50
22.	Cebula	kg	1.20-1.40	1.00-1.40	1.20-1.50	1.00-1.20	1.20-1.50	1.00 - 1.20	1.00-1.20
23.	Czosnek	szt	0.40-0.80	-	0.50	-	-	0.50	0.60-1.00
24.	Czosnek	kg	-	-	-	-	12.00	-	-
25.	Papryka	kg	2.50-3.00	2.50-3.00	2.50-3.00	2.00-2.50	2.50-3.20	3.00	2.80-3.00
26.	Pomidory	kg	1.00-2.00	1.00-2.50	1.00-1.80	1.00-2.00	1.50-3.50	1.00-2.50	0.80-1.50
27.	Ogórki	kg	1.00-2.00	1.50-2.20	1.00-2.20	1.40-2.20	0.80-2.50	2.00-2.30	0.80-2.60
28.	Ogórki kiszane	kg	-	-	-	-	5.00	-	-
29.	Kapusta kiszona	kg	-	-	-	-	2.50	-	2.00
30.	Kapusta	szt.	0.50-1.50	-	0.80-1.50	0.80-1.50	1.50	1.00-1.50	1.00
31.	Brokuły	szt.	1.20-1.50	-	1.00-1.50	1.50-2.20	2.00	-	-
32.	Kalafior	szt.	1.00-1.50	1.00-1.80	0.80-2.00	1.20-2.00	2.00	1.50	0.50-1.00
33.	Fasolka szparagowa	kg	1.80-2.00	2.00	-	-	2.00	-	2.00
34.	Pieczarki	kg	-	4.00-5.00	4.50	4.00-5.00	3.50-5.00	4.00-5.00	5.00
35.	Marchew	kg	0.60-0.80	0.80-1.00	0.80-1.00	0.80-1.00	1.00-1.20	1.00	0.60-1.00
36.	Miód	kg	15.00-20.00	-	16.00 - 20.00	-	15.00	20.00	16.00
37.	Buraki czerwone	kg	0.60-0.80	1.00	0.80-1.00	0.80-1.00	1.20	1.00	0.60-1.00
38.	Salata	szt.	-	1.00	-	-	1.00	-	1.00
39.	Włoszczyzna	peczek	-	-	-	-	1.20	-	1.00
40.	Seler	kg	-	-	-	2.50-4.00	3.00	2.50	3.00
41.	Seler	szt.	-	0.60-1.00	-	-	-	-	-
42.	Por	szt.	-	0.50-0.80	-	0.50	-	1.00	1.00
43.	Por	kg	-	-	-	-	3.00	-	-
44.	Pietruszka	kg	-	2.00 - 2.50	2.50	2.50-3.00	3.00	-	1.50
45.	Ziemniaki	kg	0.40-0.60	0.50-0.60	0.50-0.60	0.40-0.50	0.40-0.80	0.50	0.50-0.60

Wisznice: prosięta
Piszczac: zboża
Łuków: prosięta

podaż mała
podaż mała
podaż mała
podaż średnia

popyt mały
popyt średni
popyt średni
popyt średni

Radzyń Podlaski: prosięta
Biała Podlaska: zboża
Międzyrzec Podl.: prosięta

podaż mała
podaż mała
podaż średnia
podaż mała
podaż średnia
podaż mała

popyt duży
popyt mały
popyt średni
popyt mały
popyt średni
popyt duży

ZIOMIX WT NOWY!

**Rewelacyjna wzbogacona o enzymy M. P. U.
dla tuczników na tucz wstępny i końcowy:**

- ★ z wysokim poziomem aminokwasów: lizyna 4,2%
- ★ z enzymami: beta-glukanaza, ksylanaza
- ★ ze wszystkimi witaminami: A-55 500 j.m.,
D-10 000j.m., E-400mg, K, B-kompleks
- ★ ze wszystkimi makro i mikroelementami
- ★ z antybiotykiem: flavomycyna 35 mg
- ★ o przyjemnym owocowym zapachu

Zastosowanie:

dla tuczników od 25 do 50kg: 15% M.P.U. Ziomix WT

wymieszane z 85% zbóż (jęczmień, pszenica, pszenżyto)

dla tuczników od 50 do 80kg: 12,5% M.P.U. Ziomix WT

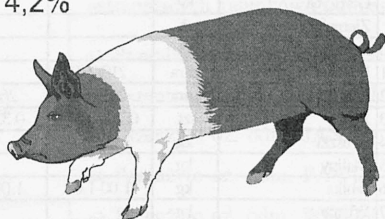
wymieszane z 87,5% zbóż (jęczmień, pszenica, pszenżyto)

dla tuczników powyżej 80kg: 10% M.P.U. Ziomix WT

wymieszane z 90% zbóż (pszenżyto, pszenica, żyto)

Zalety:

*lepsze wykorzystanie paszy, szybszy tucz, wysoka mięsność
wyższe dochody z produkcji trzody chlewnej*

SKLEP-HURTOWNIA oferuje :

- środki ochrony roślin
- nawozy
- części do ciągników i maszyn rolniczych
- artykuły zootechniczno - weterynaryjne

ZAPEWNIAMY:

- atrakcyjne ceny, fachową obsługę, możliwość zakupów na raty

Kojpasz Sp.j. KOSSOWSKI, JAKUBIUK

SKLEP- HURTOWNIA:

ul. Przemysłowa 13
21-580 Wisznice
tel. (083) 378 15 23

BIURO:

tel. (083) 378 22 52
tel./fax (083) 378 16 23
kom. 0504 102 143

Produkcja zwierzęca

➔ stanowiska. W systemie uwieżiowym wymiary stanowisk powinny wynosić co najmniej (w m):

- ➔ krowy i jałówki powyżej 7 miesiąca ciąży i masie powyżej 500 kg - 1,65 x 1,15,
- ➔ krowy i jałówki powyżej 7 miesiąca ciąży i masie ciała do 500 kg - 1,60 x 1,10,
- ➔ jałówki powyżej 19 miesięcy do 7 miesiąca ciąży - 1,50 x 1,00,
- ➔ jałówki w wieku 6-19 miesięcy - 1,40 x 0,90,
- ➔ buhaje - 2,40 x 1,40,
- ➔ bydło opasowe o masie do 300 kg - 1,30 x 0,80,
- ➔ bydło opasowe o masie od 300-450 kg - 1,45 x 0,95,
- ➔ bydło opasowe o masie powyżej 450 kg - 1,50 x 1,00.

Zwierzęta mogą być utrzymywane bez uwieżi w kojcu grupowym, gdzie mogą być wydzielone legowiska do leżenia, których wymiary przedstawiają się następująco (w m):

- ➔ krowy i jałówki powyżej 7 miesiąca ciąży i masie ciała powyżej 500 kg - 2,20 x 1,15,
- ➔ krowy i jałówki powyżej 7 miesiąca ciąży i masie ciała do 500 kg - 2,10 x 1,10,
- ➔ jałówki w wieku powyżej 19 miesiąca do 7 miesiąca ciąży - 2,00 x 1,00,
- ➔ jałówki w wieku 6-19 miesięcy - 1,90 x 0,85,

Jeśli zwierzęta utrzymywane są na ściółce bez uwieżi i bez wydzielonych legowisk wówczas wymaga się, aby zachowana była minimalna powierzchnia przypadająca na 1 zwierzę. Wielkości te wynoszą (w m):

- ➔ krowy i jałówki powyżej 7 miesiąca ciąży i masie powyżej 500 kg - 5,00,
- ➔ krowy i jałówki powyżej 7 miesiąca ciąży i masie ciała do 500 kg - 4,50,
- ➔ jałówki powyżej 19 miesięcy do 7 miesiąca ciąży - 2,50,
- ➔ jałówki w wieku 6-19 miesięcy - 2,00,
- ➔ buhaje - 9,00,
- ➔ bydło opasowe o masie do 300 kg - 1,60,
- ➔ bydło opasowe o masie od 300 do 450 kg - 2,00,
- ➔ bydło opasowe o masie powyżej 450 kg - 2,50.

Zwierzęta utrzymywane bez uwieżi,

w kojcu grupowym bez ściółki i wydzielonych stanowisk muszą mieć zapewnioną minimalną powierzchnię (w m):

- ➔ jałówki powyżej 19 miesięcy do 7

Lp.	Kategoria zwierząt	Oświetlenie dzienne (stosunek okna do podłogi)	Oświetlenie sztuczne (natężenie w lx)
1.	Krowy, jałówki, cielęta	1:18	20-30
2.	Młode bydło opasowe	1:10	20-30
3.	Zlewnia mleka	1:15	20-30

- miesiąca ciąży - 2,00,
- ➔ jałówki w wieku 6-19 miesięcy - 1,60,
- ➔ bydło opasowe o masie do 300 kg - 1,30,
- ➔ bydło opasowe o masie od 300 do 450 kg - 1,60,
- ➔ bydło opasowe o masie powyżej 450 kg - 2,00,

Grupy wiekowe bydła nie ujęte powyżej nie mogą być utrzymywane w tym systemie.

Minimalna powierzchnia kojca przypadająca na jedną sztukę cielęcia, w przypadku utrzymywania grupowego, wynosi (w m):

- ➔ cielęta do 150 kg - 1,50,
- ➔ cielęta od 150 do 220 kg - 1,70,
- ➔ cielęta powyżej 220 kg - 1,80.

W przypadku utrzymywania cieląt pojedynczo kojce powinny mieć:

- e) szerokość równą co najmniej wysokości cielęcia w kłębie,
- f) długość - co najmniej 1,1 długości cielęcia (mierzona od nosa do ogona),
- g) ściany ażurowe, tak aby umożliwić cielętom kontakt wzrokowy,
- h) minimum 5 m²/cielę.

Wymagania dla cieląt nie muszą być przestrzegane, gdy gospodarstwo utrzymuje mniej niż 6 cieląt lub cielęta utrzymuje się z matkami.

Wszystkie zwierzęta muszą mieć stały dostęp do paszy i wody.

Orientacyjna wymiana powietrza w oborze zimą (w m³/szt/godz):

- ➔ krowy - 90,
- ➔ jałówki do 18 m-cy - 60
- ➔ cielęta do 6 m-cy - 30
- oraz latem:
- ➔ krowy 350-400,
- ➔ jałówki do 18 m-cy - 250,
- ➔ cielęta do 6 m-cy - 90-120.

Wymagane oświetlenie w budynkach dla bydła i w pomieszczeniu do przechowywania mleka zawarte są w tabeli 1.

TABELA 1

Kolejnym, bardzo ważnym czynnikiem kształtującym mikroklimat w budynku inwentarskim jest temperatura. Optymalna temperatura w oborach powinna wynosić 8 - 16 stopni C. Utrzymanie temperatury w budynku zależy od konstrukcji ścian, które powinny mieć dostateczną zdolność akumulacji ciepła. Grubość ścian zależy od materiału, z którego wykonano. Pragnę w tym miejscu zaznaczyć, że każdy materiał budowlany powinien mieć świadectwo jakości. Pamiętajmy o tym.

Gospodarstwo prowadzące produkcję zwierzęcą w systemie ściółkowym powinno być wyposażone w płytę gnojową (3,5 m²/DJP) i zbiornik na gnojówkę (3m³/na DJP). W przypadku utrzymania zwierząt na rusztach należy zabezpieczyć 11 m³/DJP zbiornika na gnojowicę. Szczegóły na ten temat na str. 12

Na realizację tych przedsięwzięć w ramach działania „Inwestycje w gospodarstwach rolnych” jest możliwość refundacji poniesionych kosztów kwalifikowanych w wysokości do 300 tys. złotych. Aby to się stało, każdy zainteresowany rolnik powinien złożyć w AR i MR stosowny wniosek z odpowiednimi załącznikami i czekać na odpowiedź. Tylko pozytywna weryfikacja wniosku upoważnia rolnika do rozpoczęcia zamierzonej inwestycji oczywiście za środki własne względnie kredytowe lub preferencyjne. Dodam, że można w tym działaniu zakupić również ciągniki, maszyny, stado podstawowe. Zainteresowanych zapraszam do biur powiatowych Zespołów Doradztwa Rolniczego lub siedziby Oddziału.

Bazyli Fitatruk

Produkcja zwierzęca

Brak stabilności cenowej na żywca wieprzowy rzutujący na opłacalność produkcji trzody chlewnej odbija się niekorzystnie na wartości genetycznej utrzymywanych loch. W ciągu ostatnich lat obserwuje się brak zainteresowania producentów dobrym materiałem hodowlanym.

Jakość żywca wieprzowego

W chowie masowym spotyka się loszki wybrane z tuczników (często pochodzące z krzyżowania towarowego) i knury o niskiej wartości hodowlanej. Taka sytuacja wpływa również na jakość produkowanych tuczników. Często ich mięsność znacznie odbiega od oczekiwanej, a ponadto mięso wykazuje ograniczoną przydatność technologiczną, spowodowaną występującymi wadami. Rozwiązaniem w tej sytuacji - oprócz konieczności wymiany loszek o wątpliwej wartości genetycznej - może być szersze stosowanie inseminacji loch.

Zabieg inseminacji jest zbiegiem prostym i łatwym i może go wykonać każdy rolnik w swoim gospodarstwie. Inseminacja przeprowadzana we własnym zakresie pozwala obniżyć koszty chowu zwierząt, poprawić jakość produkowanego żywca i zmniejszyć koszty produkcji.

Hodowcy, stosujący tą formę rozrodu zobowiązani są do:

- unasienniania loch wyłącznie we własnym gospodarstwie
- zaopatrywania się w nasienie knurów i sprzęt niezbędny do prawidłowego wykonywania zabiegów
- przestrzegania przepisów sanitarno - weterynaryjnych przy wykonywaniu zabiegów

➤ utylizacji sprzętu jednorazowego użytku bezpośrednio po wykonaniu zabiegu.

Do niewątpliwych korzyści wynikających z inseminacji należą:

- terminowość wykonania zabiegu inseminacji
- ograniczenie możliwości przenoszenia chorób
- możliwość doboru nasienia knura odpowiedniej rasy, ze względu na dalsze przeznaczenie prosiąt
- możliwość wyboru nasienia od knura o wysokiej wartości hodowlanej
- możliwość obniżenia kosztów produkcji prosiąt poprzez niską cenę wykonania zabiegu

Niektórzy z producentów stosujących inseminację loch we własnym gospodarstwie utrzymują również knura, którego obecność pozwala łatwiej wykryć ruję i działa stymulując na ruję w całym stadzie. Na ogół knury te nie są wykorzystywane w rozrodzie.

Największe kłopoty sprawia producentom ustalenie prawidłowego momentu przeprowadzenia zabiegu wskutek zdarzających się przypadków rui przedłużonej lub cichej. Kłopoty sprawia też utrzymanie loch we właściwej kondycji, co

wynika z błędów popełnianych w żywieniu zwierząt. Dlatego należy zwrócić szczególną uwagę na żywienie i warunki środowiskowe w chlewni.

Najbardziej optymalnym sposobem żywienia jest stosowanie gotowych mieszanek pełnoporcjowych pochodzących z zakupu. Ponieważ jednak nie są to pasze tanie, ten system żywienia w praktyce spotykamy rzadko. Wszystkie, istniejące na rynku renomowane firmy paszowe oprócz mieszanek pełnoporcjowych produkują również koncentraty i superkoncentraty dla wszystkich grup produkcyjnych trzody chlewnej. Sporządzanie mieszanek na bazie własnych zbóż i koncentratów czy superkoncentratów jest bardziej kłopotliwe gdyż:

- najczęściej nie znamy rzeczywistej wartości pokarmowej wyprodukowanych zbóż, a przyjmowanie do wyliczeń średniej zawartości głównie białka, obarcza sporządzane mieszanki pewnym błędem, który rzutuje także na użyteczność zwierząt,
- właściwie sporządzone mieszanki wymagają dobrego rozdrobnienia zbóż i dokładnego wymieszania ich z koncentratami, najlepiej w odpowiednim mieszalniku,
- w przypadku stosowania superkoncentratów zachodzi konieczność uzupełnienia białka poprzez dodatek innych pasz wysokobiałkowych, najczęściej poekstrakcyjnej śrutu sojowej.

Sporządzając mieszankę we własnym gospodarstwie najlepiej jest zastosować odpowiednią recepturę opracowaną przez producenta, jakie zamieszczane są w programach żywieniowych firm lub na etykietach. Można wtedy przypuszczać, że wyprodukowana przez nas mieszanka ma parametry najbardziej zbliżone do zapotrzebowania zwierząt.

Środowisko bytowania w znacznym stopniu wywiera wpływ na zdrowie zwierząt, a tym samym na inne wyniki osiągnięte w produkcji. Najważniejsze czynniki środowiskowe, rzutujące na zdrowie i produktywność trzody chlewnej to:

Produkcja zwierzęca

Utrzymanie królików

Króliki są mało wrażliwe na zimno, gorzej znoszą wysokie temperatury i bezpośrednie działanie słońca. Są również wrażliwe na przeciągi i wilgoć.

Najczęściej króliki utrzymywane są w klatkach. Klatki powinny być tak ustawione aby zapobiegać przeciągom. Klatki muszą być suche, widne, zapewniające stały dostęp świeżego powietrza, powinny też chronić zwierzęta przed opadami atmosferycznymi - deszczem i wiatrem. Powinny być łatwe do czyszczenia i odkażania.

Klatki mogą być pojedyncze lub dwuczęściowe. W pojedynczych utrzymuje się samce, samice w czasie wykotów i młodzię. Klatka dwuczęściowa składa się z osiatkowanego wybiegu i części obudowanej pełniącej rolę gniazda. Klatki można ustawiać w jednym rzędzie lub w kilku kondygnacjach. Klatki wielokondygnacyjne ustawia się na metalowych regałach: najniższą kondygnację na wysokości 60 - 70 cm nad podłogą, następne 20 - 25 cm jedna nad drugą. Poszczególne kondygnacje oddzielone są ukośną podłogą, na którą spadają odchody.

Wymiary klatki do pojedynczego utrzymania królików ras średnich powinny wynosić: długość - 60 - 80 cm, szerokość - 60 - 75 cm, wysokość - 50 - 55 cm. Króliki ras dużych wymagają klatek o 10 - 15 cm większych. W sprzedaży najczęściej spotyka się

klatki wykonane z siatki o wymiarach 76 x 54 x 36 cm.

Na jedną samicę stada podstawowego powinno przypadać 0,38 do 0,45 m² powierzchni dna klatki. Młode króliki rżenne wymagają powierzchni 0,12 do 0,15 m².

Przednie ściany klatek wykonuje się z siatki drucianej, a drzwiczki z ramy drewnianej obciągniętej siatką o oczkach 20 x 20 mm. Drzwiczki zawieszają się na zawiasach i zamyka na haczyk lub zasuwę. Podłoga w klatkach powinna być podwójna, umożliwiająca usuwanie wilgoci. Pierwsza podłoga, wykonana z desek jest lekko nachylona w stronę tylną, aby swobodnie spływał mocz. Nad tą podłogą umieszcza się drugą, wykonaną z listewek drewnianych oddalonych od siebie 0,5 - 1 cm.

Klatki powinny być wyposażone w karmidła, poidła, skrzynki wykotowe w okresie wykotów i drabinki na zielonkę i siano - jeżeli króliki są żywione paszami gospodarskimi.

Karmidła w kształcie korytek wykonuje się z blachy ocynkowanej i umieszcza na siatce drzwiczek. Wymiary korytek: długość 20 - 30 cm,

szerokość i głębokość - 8 - 10 cm.

Skrzynki wykotowe wykonuje się z desek lub płyty pilśniowej. Mogą one być otwierane z góry lub całkiem odkryte.

Bardzo istotne w chowie królików są optymalne warunki środowiskowe panujące w pomieszczeniu, gdyż od nich w dużym stopniu zależą wyniki produkcyjne. Najważniejsze z nich to:

- ❖ wilgotność powietrza - powinna ona wynosić 60 - 70 %,
- ❖ temperatura powietrza - minimalna 15°C, maksymalna 25°C. Zimą może ona spaść do 12°C jeżeli zachowane są inne parametry powietrza,
- ❖ stężenie amoniaku do 15 - 20 ppm,
- ❖ wymiana powietrza zimą - 0,8 m³/godz., latem 6 m³/godz.,
- ❖ prędkość powietrza: 0,1 m/s zimą i 0,4 m/s latem,
- ❖ oświetlenie przy żarówkach 4 W/m²,
- ❖ oświetlenie hali, gdzie przebywają matki 14 - 16 godz./dobę, pomieszczenia do tuczu 8 godz.

Czesława Mirczewska

➔ temperatura otoczenia, wilgotność i szybkość ruchu powietrza a także szkodliwe domieszki w powietrzu: gazy - dwutlenek węgla, amoniak i siarkowodor oraz pyły.

Wysoka jakość produkowanego żywca, na którą składają się wartość genetyczna, żywienie i warunki środowiskowe, spowoduje zwiększenie opłacalności produkcji i wyjdzie na przeciw oczekiwaniom dużych zakładów przetwórczych, które są zainteresowane osiągnięciem dobrego standardu skupowanego surowca poprzez użycie w rozrodzie nasienia najlepszych knurów, jakimi są knury używane w inseminacji.

Czesława Mirczewska

Marian
Kalabun

Porady pszczelarskie KODEKS

Wprowadzenie

Właściwe wypełnianie funkcji spoczywających na pszczelarzu polskim z początkiem XXI wieku jest bardzo odpowiedzialnym zadaniem. Wymaga ono połączenia wielu różnych aspektów tej pięknej, a zarazem społecznie i gospodarczo niezbędnej działalności. Wobec dokonanego już i nadal postępującego rozwoju cywilizacyjnego dzisiejsze pszczelarstwo w naszym kraju funkcjonuje w innych niż w nieodległej przeszłości uwarunkowaniach ekonomicznych, przyrodniczych i środowiskowych. Nastąpił i dokonuje się nadal znaczący postęp techniczny, pojawiają się nowe zagrożenia istotne dla życia pszczół, rozwija się nauka proponująca nieznanne w przeszłości rozwiązania i technologie. Zmieniły się i nadal ulegają modyfikacjom regulacje prawne oraz wymagania konsumentów związane z warunkami powstawania i jakością produktów pochodzących z naszych pasiek. Funkcjonowanie pszczelarstwa, to także konieczność przyjęcia nowych rozwiązań organizacyjnych i rygorów, których skuteczne wdrożenie pomoże nie tylko pszczolom, lecz także pszczelarzom. W tak licznych uwarunkowaniach znajduje się obecnie pszczelarz, który nadal chce żarliwie realizować swoją pasję, a zarazem oferować bliższym najwyższej jakości „leki z Bożej apteki” – produkty pszczele nie tylko urzekające swym smakiem i aromatem, lecz również bogate w składniki odżywcze i dietetyczne, dobrze służące regeneracji organizmu i utrzymaniu zdrowia człowieka.

Aby nie pogubić się w gąszczu dróg wiodących codziennie pszczelarza do jego celów, musi on posiadać i stale wzbogacać ogromną wiedzę z bardzo wielu różnych dziedzin. Sztuka pszczelarzenia staje się coraz trudniejsza i dlatego celowe jest wyposażenie pszczelarza – pasjonatów wywodzących się z tak

wielu różnych grup zawodowych – w podreczny zbiór kanonów, których przestrzeganie w każdej pasiece pozwala w znojmym zabieganiu uniknąć popełniania pozornie drobnych, ale istotnych poprzez swe skutki błędów.

I. Pszczelarz i jego pasieka

Naturalne bytowanie i rozwój rodziny pszczoły nierozdzielnie wiążą się ze swobodnym przemieszczaniem pszczół na znacznym obszarze przylegającym do pasieki, stąd zajmowanie się swoimi pasieczolami musi także na względzie interesy innych ludzi (w tym również sąsiadujących pszczelarzy) oraz wymaga posiadania podstawowego zakresu wiedzy i niezbędnych umiejętności. Każdy właściciel pszczół z tytułu posiadania i użytkowania zwierząt oraz wytwarzania produktów spożywczych pochodzenia zwierzęcego ma obowiązek¹ zgłosić swoją pasiekę do rejestru prowadzonego przez powiatowego lekarza weterynarii, właściwego terytorialnie ze względu na lokalizację danego gospodarstwa pasiecznego. Zarejestrowanie pasieki w Powiatowym Inspektoracie Weterynarii winno nastąpić w ciągu 30 dni od chwili naby-

cia rodziny pszczoły lub osadzenia roju².

Właściciel zgłaszający pasiekę do zarejestrowania, winien udokumentować posiadanie fachowego przygotowania na poziomie, co najmniej podstawowym (ukończenie podstawowego kursu pszczelarskiego zakończonego pomyślnym wynikiem egzaminu złożonego przed uprawnioną komisją).

Zgłoszone gospodarstwo pasieczne winno spełniać szczegółowe warunki weterynaryjne związane z wprowadzaniem na rynek zwierząt, czyli rojów lub rodzin albo matek pszczeleli, a także środków spożywczych w postaci miodu, obnóży pyłkowych, pierzgi lub mleczka pszczelego³.

Warto podkreślić, że zgłoszenie swojej pasieki do rejestru prowadzonego przez Powiatowego Lekarza Weterynarii skutkuje nadaniem jej weterynaryjnego numeru identyfikacyjnego, który jest niezbędny przy wystawianiu przez pszczelarza handlowego dokumentu identyfikacyjnego do każdej partii produktu pochodzącego z jego pasieki, który wprowadzany jest do obrotu (sprzedaż przedsiębiorcy prowadzącemu skup w celu przetwórstwa lub konfekcjonowania, sprzedaż bezpośrednia w pasiece albo na wystawie lub targowisku ze środka transportu, jak również w formie dostaw produktów do zakładów żywienia zbiorowego)⁴.

Należy wiedzieć, że sprzedaż bezpośrednia⁵ jest dokonywana przez pszczelarza w punkcie sprzedaży urządzonym na terenie jego gospodarstwa lub ze środka transportu na obszarze powiatu, w którym znajduje się gospodarstwo pasieczne, albo na obszarze przyległym do niego powiatów, po uzyskaniu zgody powiatowego lekarza weterynarii właściwego ze względu na miejsce sprzedaży. Obszar pasieczyska powinien być oznaczony

¹ Ustawa z dnia 24 kwietnia 1997r. o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt i mięsa oraz Państwowej Inspekcji Weterynaryjnej. (Dz.U. 1999r. Nr 99, poz. 66, zm.: 2001r. Nr 129, poz. 1438, 2002r. Nr 112, poz. 976, 2003r. Nr 52, poz. 450)

² Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 stycznia 2003r. w sprawie rejestru podmiotów prowadzących niektóre rodzaje działalności dotyczące zwierząt i produktów zwierzęcych. (Dz.U. 2003r. Nr 7, poz. 87)

³ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 września 2003r. w sprawie szczegółowych warunków weterynaryjnych, jakie muszą spełniać gospodarstwa w przypadku, gdy zwierzęta lub środki spożywcze pochodzenia zwierzęcego pochodzą z tych gospodarstw są wprowadzane na rynek. (Dz.U. 2003r. Nr 168, poz. 1643)

Produkcja zwierzęca

➔ (ogrodzony), zaś przy każdym wejściu powinna znajdować się tablica z napisem "Uwaga - pszczoły"! Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony". Przy głównym wejściu poniżej tej tablicy należy podać nazwisko właściciela pasieki wraz z numerem jego telefonu. Ze względu na narażenie ludzi i zwierząt na pożądanie przez pszczoły ustawienie uli winno służyć ograniczeniu zagrożenia, jakie jad pszczoł stanowi dla osób na niego uczulonych.

Ponieważ właściciel zwierząt odpowiada za szkody spowodowane lub wyrządzone przez jego zwierzęta celowo jest, aby:

☛ ule z pszczołami były ustawione, co najmniej 10 m od uczęszczanej drogi publicznej, budynków mieszkalnych, inwentarskich i gospodarczych, a także podwórza oraz ogrodu, natomiast 50 m od autostrad i dróg szybkiego ruchu; ule z pszczołami ustawione w odległości 3-10 m od wskazanego wcześniej otoczenia (nie dotyczy autostrad i dróg szybkiego ruchu) były oddzielone stałą przeszkodą (parkan, mur, krzewy) o wysokości, co najmniej 3 m, która spowoduje wzniesienie się wylatujących i powracających do ula pszczoł nad pobliskim terenem; w razie szczególnej konfiguracji terenu zastosować dodatkowe rozwiązania zabezpieczające otoczenie przed zwiększonym zagrożeniem;

☛ na obszarach o dużej gęstości zaludnienia użytkować pogłowie pszczoł charakteryzujących się obniżoną agresywnością wobec otoczenia, czyli łagodnych;

☛ ubezpieczyć się od odpowiedzialności cywilnej pszczelarzy w ramach swojej organizacji pszczelarskiej, która negocjuje z ubezpieczycielem szczególnie warunki ubezpieczenia grupowego i wybiera najkorzystniejszą ofertę.

Typowe dla pszczelarstwa zagadnienie przemieszczania rodzin pszczeł na poszczególne pozycje także wiąże się ze znajomością i przestrzeganiem przez pszczelarza określonych reguł.

W celu ograniczenia możliwości

rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych, przemieszczane rodziny pszczeł muszą być zaopatrzone w świadectwo zdrowia wydane przez powiatowego lekarza weterynarii, u którego pasieka zgłoszona jest do rejestru. Jednocześnie, zamiar przywiezienia swojej pasieki do określonej miejscowości w innym powiecie, należy wcześniej zgłosić do właściwego terytorialnie powiatowego lekarza weterynarii, który dysponuje informacją o ewentualnym zagrożeniu związanym z występowaniem chorób zakaźnych na jego obszarze działania. Warto o tym pamiętać, gdyż świadectwo zdrowia rodzin pszczeł jest ważne tylko 3 dni, co oznacza, że po wykorzystaniu danego pożytku powrót pasieki na obszar rodzimego gospodarstwa pasiecznego wymaga, wystawienia świadectwa przez powiatowego lekarza weterynarii z obszaru, na który pasieka była wywieziona.

W razie istnienia na tym obszarze ognisk choroby zakaźnej lekarz nie wyrazi zgody na przewożenie pasiek⁴, co narazi jej właściciela na problemy związane z obsługą pozostawionych rodzin pszczeł, a nawet może spowodować konieczność zniszczenia lub niekorzystnego sprzedania pasieki w miejscu jej czasowego postoju. Oczywiście - kwestię przywiezienia i ustawienia swojej pasieki należy także wcześniej uzgodnić z właścicielem plantacji i gruntu, na którym ule zostaną ustawione (najlepiej dokonać tego w formie pisemnej) biorąc również pod uwagę informacje właściciela plantacji o aktualnych i planowanych ustaleniach w tym zakresie doko-

nanych z innymi pszczelarzami, gdyż odwrotnie niż jest to w przypadku właściwego plantacji - nie leży w interesie żadnego z pszczelarzy dowożenie swoich rodzin pszczeł do plantacji przepszczelonych. Nawiązanie w odpowiednim terminie wymaganych przez prawo kontaktów z właściwym, ze względu na położenie danej plantacji, powiatowym lekarzem weterynarii jest także niezbędne ze względu na konieczność uzyskania informacji, czy rodziny pszczeł z innych pasiek przywiezione na tę samą lub sąsiednią plantację zostały u niego zgłoszone, czyli nie budzą żadnych wątpliwości w zakresie ich zdrowotności. W razie braku takiego zgłoszenia należy poprzez pisemne wystąpienie spowodować podjęcie przez powiatowego lekarza weterynarii odpowiednich kroków wyjaśniających w celu wydania stosownych decyzji.

W obrębie gospodarstwa pasiecznego powinny znajdować się:

☛ wydzielone miejsce do składowania środków dezynfekcyjnych, zabezpieczone przed dostępem osób niepowołanych (np. metalowa szafa zamykana na klucz);

☛ miejsce zapewniające właściwe warunki do przechowywania leczniczych produktów weterynaryjnych, zabezpieczone przed dostępem osób niepowołanych (np. oznakowana apteczka weterynaryjna zamykana na klucz);

☛ odzież i obuwie przeznaczone do obowiązkowego użycia wyłącznie w gospodarstwie pasiecznym (najlepiej umieścić je w jednym przedziale dwuczęściowej szafy ubraniowej, której drugi przedział posłuży do przechowywania odzieży używanej poza gospodarstwem);

☛ maty dezynfekcyjne (do zabezpieczenia wejść i wjazdów do gospodarstwa pasiecznego w przypadku wystąpienia zgnilca amerykańskiego);

☛ środki dezynfekcyjne (np. roztwór sody kaustycznej, wapno palone, mleko wapienne) w ilości niezbędnej do przeprowadzenia doraźnej dezynfekcji sprzętu i terenu pasieczyska.

⁴Ustawa z dnia 14 lutego

2003r. o zmianie ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej oraz niektórych innych ustaw. (Dz.U. 2003r. Nr 52, poz. 450)

⁵Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju

Wsi z dnia 13 grudnia 2002r. w sprawie szczegółowych warunków weterynaryjnych wymaganych przy prowadzeniu działalności związanej ze sprzedażą bezpośrednią. (Dz.U. 2002r. Nr 223, poz. 1879)

⁶ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 sierpnia 2003r. w sprawie wzoru świadectwa zdrowia dla zwierząt wprowadzanych na rynek. (Dz.U. 2003r. Nr 181, poz. 1773)

Produkcja zwierzęca

W zależności od liczby posiadanych rodzin pszczołach w każdym gospodarstwie pasiecznym konieczne jest wydzielanie, co najmniej dwóch odrębnych pomieszczeń technologicznych (pracowni) oraz stosownej do potrzeb ilości i powierzchni pomieszczeń magazynowych.

Najwyższe wymagania funkcjonalne i higieniczne⁸ musi spełniać tzw. **miodowa pracownia pasieczna**, wykorzystywana wyłącznie jako pomieszczenie do:

- ☛ przeprowadzania miodobrania;
- ☛ dosuszania i doraźnego przechowywania pozyskanych obnoży pyłkowych;
- ☛ pozyskiwania propolisu;
- ☛ rozlewania miodu z odstojników do opakowań jednostkowych.

Wykonywanie wymienionych prac nie może być jednocześnie. Zawsze należy je rozporządzić oraz kończyć myciem i dezynfekcją wykorzystywanych urządzeń i sprzętów połączonym ze sprzątnięciem oraz myciem całego pomieszczenia. Aby umożliwić dokładne utrzymywanie czystości, podłoga i ściany pracowni miodowej winny mieć gładką i nienasiąkliwą powierzchnię, a w czasie pracy musi być zapewniona możliwość bieżącej mycia rąk w czystej wodzie i ich osuszania.

Wnętrze pomieszczenia musi być bezwzględnie zabezpieczone przed dostępem owadów i gryzoni. Mając na względzie bezpośredni kontakt z żywnością, pszczelarz i inne osoby pracujące w pracowni miodowej podczas miodobrania, a także przy rozlewaniu miodu do opakowań detalicznych, winni posiadać aktualne zaświadczenia potwierdzające dopuszczenie ich w wyniku przeprowadzonych badań lekarskich do takiej pracy.

Pszczelarz winien również posiadać⁹ (objętą programem kursu podstawowego z zakresu pszczelarstwa) niezbędną wiedzę

z zakresu:

- ☛ przepisów regulujących zagadnienia bezpieczeństwa i jakości zdrowotnej żywności;
- ☛ zagrożeń wynikających z zanieczyszczeń żywności;
- ☛ zapobiegania zanieczyszczeniom żywności, zatruciom i zakażeniom pokarmowym;
- ☛ znajomości zasad dobrej praktyki higienicznej.

Podstawowy zakres prac związanych z bieżącą obsługą posiadanych rodzin pszczoł wiąże się z koniecznym użytkowaniem właściwie urządzonej i wyposażonej podręcznej pracowni pasiecznej.

W niej wykonywane są m.in. takie prace jak:

- ☛ wtapianie węzy do ramek (w razie konieczności także wcześniejsze zbijanie nowych ramek i naciąganie drutu);
- ☛ sortowanie plastrów wycofanych z gniazd przed zimowlą;
- ☛ wycinanie plastrów do przetopu z ramek przeznaczonych do wymiany;
- ☛ przekładanie do miseczek larw hodowlanych przy wychowie matek;

☛ znakowanie matek pszczelich; itd.

W podręcznej pracowni pszczelarskiej jest także przechowywany podstawowy sprzęt i wyposażenie związane ze standardową obsługą rodzin pszczoł w trakcie sezonu (ubranie, obuwie, fartuch i kapelusze ochronne, wózek pasieczny, transportówki, skrzynka pasieczna z dółtem, podkurzaczem, skrobakiem, zmiotką itd.).

Do przechowywania zapasowych uli i ich wyposażenia oraz korpusów miodowych i nadstawek, a także zapasowych ramek i zapasów paszy dla pszczoł należy wyodrębnić odpowiedniej wielkości, szczelne i właściwie wyposażone, co najmniej jedno pomieszczenie magazynowe.

Powierzchnia i liczba pomieszczeń magazynowych związane są bezpośrednio z istniejącymi potrzebami, czyli wielkością danej pasieki, ale również wynika z użytkowanego typu ula i systemu prowadzonej gospodarki pasiecznej.

Ze względów higieniczno-sanitarnych (higiena rąk pszczelarza oraz utrzymanie w czystości urządzeń pasiecznych) jak i z uwagi na zastosowanie w żywieniu pszczoł, istotnym zagadnieniem w każdej pasiece jest użytkowanie wody o dobrej jakości^{10, 11}.

Aby nie powodować żadnego zagrożenia i samemu nie być narażonym na skutki niedostatecznej przeźorności należy raz na rok przeprowadzić badanie fizyko-chemiczne i mikrobiologiczne wody, jeśli jest ona pobierana z sieci wodociągowej, zaś dwa razy w roku ten sam zakres badań, jeśli źródłem wody jest ujęcie indywidualne.

Wyniki urzędowych badań wody należy przechowywać przez okres 2 lat.

Każda podręczna pracownia pasieczna musi być wyposażona w apteczkę, w której znajduje się: woda utleniona, krople nasekowe, maść antyhistaminowa, wapno musujące, gaza, bandaże, przylepce, opaski i rękawiczki.

⁷ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 19 maja 1999r. w sprawie zasad wprowadzania czasowych zakazów opuszczania miejsca wystąpienia choroby zakaźnej zwierząt oraz czasowych ograniczeń w ruchu osobowym. (Dz.U. 1999r. Nr 53, poz. 561)

⁸ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 19 grudnia 2002r. w sprawie wymagań dotyczących higieny w procesie produkcji i w obrocie artykułami oraz materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z tymi artykułami. (Dz.U. 2002r. Nr 234, poz. 1979)

⁹ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 18 grudnia 2002r. w sprawie kwalifikacji sposobów w zakresie przestrzegania zasad higieny w produkcji lub w obrocie żywnością. (Dz.U. 2003r. Nr 27, poz. 233)

¹⁰ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 19 listopada 2002r. w sprawie wymagań dotyczących jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. (Dz.U. 2002r. Nr 203, poz. 1718)

¹¹ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 listopada 2002r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia. (Dz.U. 2002r. Nr 204, poz. 1728)

VAT w rolnictwie

W związku z wejściem w życie od 1 maja 2004r. ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. nr 54, poz. 535) obowiązują nowe zasady funkcjonowania tego podatku w rolnictwie, leśnictwie i rybactwie. Ustawa o VAT dzieli rolników na dwie grupy:

1. Rolników ryczałtowych, którzy nie są podatnikami VAT i korzystają przy sprzedaży swoich produktów rolnych oraz usług rolniczych ze zwolnienia od VAT, a mimo to mają możliwość częściowego, ryczałtowego otrzymywania zwrotu podatku naliczonego w dokonywanych przez nich zakupach. Podatek zawarty w cenach towarów i usług nabywanych do produkcji rolnej rekompensuje 5% stawka ryczałtowanego zwrotu od rolników produkty rolne w wystawianych fakturach zakupu.

2. Rolników rozliczających się na zasadach ogólnych, którzy są zarejestrowanymi podatnikami VAT, mającymi możliwość odzyskiwania całości podatku naliczonego VAT w dokonanych przez nich zakupach towarów i usług. Przy sprzedaży produktów rolnych rolnicy rozliczający podatek VAT na zasadach ogólnych przy wystawianiu faktur sprzedaży uwzględniają 3%-ową stawkę podatkową VAT.

Według ustaleń Traktatów produkty rolne opodatkowane będą 3% stawką podatku VAT od 1 maja 2008 roku.

Nowa ustawa wprowadziła zmiany wysokości stawek podatkowych i tak stawki podatku VAT na podstawowe towary i usługi nabywane do produkcji rolnej obecnie wynoszą:

3%

- środki do produkcji rolnej (nawozy, środki ochrony roślin, pasze itp.,
- materiał siewny i hodowlany,
- sadzonki do nasadzeń,
- produkty rolne,
- usługi związane z rolnictwem leśnictwem i rybactwem.

7%

- usługi agroturystyczne,
- usługi weterynaryjne,
- wyroby torfowe.

22%

- nośniki energii (paliwa silnikowe, oleje opałowe, węgiel, koks, energia elektryczna, ciepła, gaz),
- maszyny, urządzenia i narzędzia rolnicze i dla gospodarki leśnej,
- przyczepy ciągnikowe rolnicze i ciągniki rolnicze,
- zespoły i części ciągników rolniczych,
- narzędzia gospodarcze, maszyny do produkcji sadowniczej,
- materiały i roboty budowlane,
- tarcica i inne wyroby z drewna.

Rolnicy ryczałtowi i ryczałtowany zwrot podatku

Status rolnika ryczałtowego może posiadać każdy rolnik dokonujący dostawy produktów rolnych pochodzących z własnej działalności rolniczej lub świadczący usługi rolnicze, korzystający ze zwolnienia od podatku, z wyjątkiem rolnika, który ma obowiązek do prowadzenia ksiąg rachunkowych (regulują to odrębne przepisy).

Zryczałtowany zwrot podatku VAT polega na tym, że kwota ryczałtu (5% doliczona do ceny netto sprzedaży) jest wypłacana rolnikowi przez nabywcę produktów rolnych.

Rolnik ryczałtowy sprzedając produkty rolne pochodzące z własnej produkcji i świadcząc usługi rolnicze jest zwolniony w zakresie tej działalności z obowiązku: wystawiania faktur, prowadzenia ewidencji sprzedaży i zakupów towarów i usług, rejestracji sprzedaży z użyciem kas rejestrujących, składania w urządzie skarbowym deklaracji podatkowych dla podatku VAT, dokonania zgłoszenia rejestracyjnego w urządzie skarbowym. Nie zwalnia to jednak rolników z konieczności posiadania numeru identyfikacji podatkowej (obowiązek posiadania przez podatników podatku rolnego, leśnego i od nieruchomości numeru identyfikacji podatkowej (NIP) wynika z ustawy z dnia

13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników - (Dz. U. Nr 142, poz. 702, z późniejszymi zmianami).

Rolnik ryczałtowy jest obowiązany przechowywać otrzymane od nabywców faktury VAT RR oraz oświadczenia o statusie rolnika ryczałtowego składane w przypadku umów kontraktacji przez okres 5 lat, licząc od końca roku, w którym wystawiono fakturę.

Rolnik ryczałtowy powinien posiadać rachunek bankowy, na który nabywca produktów będzie mógł przekazać w formie bezgotówkowej należność za nabyte produkty rolne.

Ogólne zasady rozliczania VAT w rolnictwie

Podatnikami są osoby prawne, jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne, wykonujące samodzielnie działalność gospodarczą.

W przypadku osób fizycznych prowadzących wyłącznie gospodarstwo rolne, leśne lub rybactwo za podatnika uważa się osobę, która złożyła naczelnikowi urzędu skarbowego zgłoszenie rejestracyjne.

Podstawą opodatkowania jest obrót. Obrotem jest kwota należna z tytułu sprzedaży, pomniejszona o kwotę należnego podatku VAT. Obrotem jest także otrzymana dotacja, subwencja i inna dopłata o podobnym charakterze związana z dostawą lub świadczeniem usług.

Rolnicy ryczałtowi dokonujący dostawy produktów rolnych lub świadczący usługi rolnicze, którzy są zwolnieni od podatku VAT, mogą zrezygnować z tego zwolnienia po równoczesnym spełnieniu następujących warunków: dokonania w poprzednim roku podatkowym dostawy produktów rolnych oraz świadczenia usług rolniczych o wartości przekraczającej 20 000 zł, dokonania zgłoszenia rejestracyjnego w urządzie skarbowym na specjalnym formularzu udostępnianym w urzędach skarbowych, prowadzenia ewidencji zawierającej: kwoty i dane służące do prawidłowego sporządzenia deklaracji podatkowej (ewidencja sprzedaży produktów rolnych i ewidencja zakupów towarów i usług nabywanych do produkcji rolnej).

Rolnik ryczałtowy, który zamierza zrezygnować ze zwolnienia od podatku VAT, jest obowiązany prowadzić ewidencję sprzedaży za dany dzień, nie później jednak niż przed dokonaniem sprzedaży w dniu następnym, przez okres, co najmniej 3 kolejnych miesięcy poprzedzających bezpośrednio miesiąc, od którego rolnik ten rezygnuje ze zwolnienia.

Rolnik, który zrezygnował ze zwolnienia od podatku, może po upływie 3 lat od daty rezygnacji ze zwolnienia ponownie skorzystać ze zwolnienia od podatku. Zwolnienie takie obowiązuje pod warunkiem pisemnego zawiadomienia naczelnika urzędu skarbowego przed początkiem miesiąca (kwartału), od którego rolnik ponownie chce skorzystać ze zwolnienia.

Rolnicy rozliczający podatek VAT, podobnie jak i inni podatnicy VAT, są obowiązani wystawić fakturę stwierdzającą w szczególności dokonanie sprzedaży, datę dokonania sprzedaży, cenę jednostkową bez podatku VAT, podstawę opodatkowania, stawkę i kwotę podatku VAT, kwotę należności oraz dane dotyczące podatnika i nabywcy.

Podatnicy są obowiązani wystawiać faktury VAT i przechowywać ewidencje podatkowe oraz wszystkie dokumenty związane z tym rozliczaniem do czasu upływu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego.

Rolnicy mają możliwość wyboru częstotliwości składania deklaracji VAT 7 tj. okresem rozliczeniowym może być zarówno miesiąc jak i kwartał. Deklaracje składa się do 25 dnia następującego po każdym okresie rozliczeniowym.

Deklaracje podatkowe rolnik składa w urzędzie skarbowym właściwym ze względu na miejsce prowadzenia działalności rolniczej, jeżeli działalność rolnicza prowadzona jest na terenie dwóch lub więcej urzędów skarbowych - w urzędzie skarbowym właściwym ze względu na siedzibę rolnika, a jeżeli rolnik nie ma siedziby - w urzędzie właściwym ze względu na miejsce zamieszkania rolnika.

Wiesław Byra
PZDR Parczew

Janina
Kempka

Przedakcesyjny program na wsparcie rolnictwa i obszarów wiejskich SAPARD funkcjonował w Polsce od 17 lipca 2002 roku. Jednym z zadań programu było przygotowanie rolników oraz innych mieszkańców obszarów wiejskich a także instytucji do korzystania z funduszy unijnych już po naszej akcesji. Czy spełnił on to zadanie?

Pieniądze przeznaczone na realizację programu, mimo wcześniejszych obaw, zostały wykorzystane. Województwo lubelskie znalazło się na trzecim miejscu w kraju pod względem ilości złożonych wniosków w ramach czterech działań: wsparcie przetwórstwa i grup producentów - Działanie 1, inwestycje w gospodarstwach rolnych - Działanie 2, infrastruktura (samorządy gminne i powiatowe) - Działanie 3, Różnicowanie działalności - Działanie 4.

Wśród rolników największym zainteresowaniem cieszyło się Działanie 2 - inwestycje w gospodarstwach rolnych. W ramach tego Działania złożonych zostało w województwie 1557 wniosków

a na terenie działania Oddziału w Grabanowie - 191 wniosków.

Z przedstawionego zestawienia wynika, że w całym kraju i także w naszym regionie, największym zainteresowaniem cieszył się schemat 2.3 - zwiększenie różnorodności gospodarstw rolnych a po nim - restrukturyzacja produkcji mleka. Najwięcej rolników korzystających z programu SAPARD na wsparcie modernizacji gospodarstw mleczarskich gospodaruje w powiecie łukowskim, w gminie Trzebieszów. Z tej gminy pochodzi rolnik, który jako pierwszy sięgnął po SAPARD i skorzystali z niego dwukrotnie.

Początkowe zainteresowanie programem było niewielkie i wzbudzało poważne obawy o wykorzystanie środków przeznaczonych na jego realizację. Przez pół roku funkcjonowania programu dziesięciu rolników podjęło starania w zakresie kompletowania dokumentacji potrzebnej do złożenia wniosku. A tylko dwóch rolników ze wspomnianej gminy Trzebieszów podpisało umowy z ARiMR i realizowało inwestycje.

Zainteresowanie programem znacznie wzrosło, kiedy okazało się, że wymagania formalne i techniczne mimo że duże, są do spełnienia. Realizowane inwestycje i wpływająca gotówka, okazały się najlepszym argumentem. Umacniało się przekonanie, że pieniądze są realne i w zasięgu ręki.

Tabela 1. Porównanie liczby złożonych wniosków w ramach Działania 2

Działanie / schemat / komponent	Kraj	lubelskie	O/Grabanów
2 - inwestycje w gospodarstwach rolnych w tym:	15 581	1679	191
2.1 - restrukturyzacja produkcji mleka	1 179	76	42
2.2 - modernizacja gospodarstw specjalizujących się w produkcji zwierząt rzeźnych w tym:	1 049	46	14
2.2.1 - modernizacja gospodarstw specjalizujących się w produkcji bydła mięsnego	68	2	-
2.2.2 - modernizacja gospodarstw specjalizujących się w produkcji trzody chlewnej i drobiu	937	39	13
2.2.3 - odbudowa produkcji owczarskiej	44	5	1
2.3 - zwiększenie różnorodności produkcji gospodarstw rolnych	13 353	1 557	135

zadanie?

➔ Rolnicy modernizujący budynki przekonali się, że stawiane wymagania są potrzebne i racjonalne. W wielu budynkach zamontowano dodatkowe okna, wybudowano płyty gnojowe, zbiorniki na gnojówkę i urządzono przyoborowe zlewnie.

Dzięki wsparciu z programu SAPARD warunki produkcji mleka w gospodarstwach beneficjentów często są lepsze jak w krajach europejskich. Wieksość inwestycji z SAPARD-u polegała na zakupie ciągników i maszyn, co w wydatnym stopniu poprawiło warunki gospodarowania wielu gospodarstw.

Zgodnie ze wspomnianym w wstępie celem programu, rolnicy poznali zasady funkcjonowania wsparcia UE dla gospodarstw rolnych a w szczególności tą, że uczestnictwo w programach wsparcia Wspólnoty jest dobrowolne. Żeby otrzymać jakąkolwiek pomoc, trzeba o nią wystąpić z wnioskiem.

Terminy składania wniosków do SAPARD-u skończyły się w miesiącu lutym. Od 16 sierpnia bieżącego roku uruchomiony został program będący "przedłużeniem SAPARD-u" - inwestycje w gospodarstwach rolnych. W wielu punktach program ten jest przystępniejszy dla potencjalnych beneficjentów, między innymi wprowadza możliwość dofinansowania zakupu maszyn, urządzeń i budynków używanych. Wyższy jest też możliwy poziom wsparcia: nawet do 65 %.

Zainteresowanie tym programem, przez dwa tygodnie jego funkcjonowania wskazuje, że program SAPARD spełnił zakładane cele i otworzył furtkę do unijnych pieniędzy.

Mamy nadzieję, że rolnicy i ten program wykorzystają w 100% modernizując swoje gospodarstwa i poprawiając ich konkurencyjność.

Pracownicy Ośrodka Doradztwa Rolniczego służą nieodpłatnie pomocą w wypełnianiu wniosków i planów a także służą zawsze informacją o możliwościach uzyskania wsparcia finansowego z dostępnych programów Unii Europejskiej.

Każdy rolnik lub domownik ubiegający się o pomoc finansową w ramach działania: "Różnicowanie działalności rolniczej lub zbliżonej do rolnictwa celem zapewnienia różnorodności działań lub alternatywnych źródeł dochodów" będzie musiał wcześniej podjąć działania w kierunku kategoryzacji swojej bazy noclegowej.

System oceny jakości usług agroturystycznych

Jeśli wnioskodawca ubiega się o pomoc finansową na utworzenie bazy noclegowej dla turystów, to w momencie składania wniosku musi posiadać opinię z jednostki kategoryzującej, że planowana inwestycja jest zgodna z obowiązującymi wymogami kategoryzacyjnymi, a w momencie składania wniosku o płatność posiadać nadaną kategorię. Gospodarstwa agroturystyczne już istniejące muszą w momencie składania wniosku o pomoc tą kategorię mieć.

Jakość usług jest czynnikiem trudnym do zmierzenia. Kupując na rynku gotowy produkt mamy możliwość go obejrzeć, sprawdzić stan, jakość i przydatność. Natomiast kupując usługę nie mamy pewności czy spełni ona nasze oczekiwania. Wraz z rozwojem działalności agroturystycznej wynika konieczność stworzenia takiego systemu oceny jakości usług turystycznych, który spełniłby oczekiwania klientów. Ocena musi dotyczyć wszystkich składników oferty turystycznej: zakwaterowania, żywienia i pozostałych propozycji usług związanych z pobytem gości. Zbudowanie systemu oceny i kontroli jakości dostarczy klientom wiarygodnych informacji o standardzie obiektu.

Jednostką koordynującą i prowadzącą kategoryzację wiejskiej bazy noclegowej jest Polska Federacja Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne”. Opracowany przez Federację system oceny jest jej własnością.

Zgodnie z ustawą o usługach turystycznych usługi noclegowe mogą być świadczone w innych obiektach, które nie podlegają obowiązkowej kategoryzacji. To dla nich ma służyć system Federacji. Jeśli rolnik świadczący usługi agroturystyczne nie ubiega się o pomoc finansową nie ma obowiązku

przeprowadzenia kategoryzacji, bo jest ona dobrowolna i odpłatna.

W ramach działań przygotowawczych podzielono wiejską bazę noclegową na 4 rodzaje obiektów:

- * pokoje gościnne - to pokoje stanowiące rolę sypialni dla 1 - 4 osób z dostępem do łazienki, WC i pomieszczeń wspólnych,
- * pokoje grupowe - pokoje z ilością miejsc sypialnych powyżej 4, także z dostępem do WC i pomieszczeń wspólnych,
- * samodzielne jednostki mieszkaniowe - w ich skład wchodzi sypialnie (1 - 3 sypialnie), kąpiel, wypoczynkowy, łazienka, WC i kuchnia z pełnym wyposażeniem,
- * przyzagrodowe pola namiotowe - stanowią dodatkową możliwość przyjęcia turysty z namiotem lub przyczepą kempingową. W tym typie zakwaterowania należy przygotować: toalety, parking samochodowy i miejsce na ustawienie namiotów. Kategoryzacja w tym typie zakwaterowania następuje tylko wówczas, gdy wynajmujemy też pokoje gościnne itp.

Główne cele kategoryzacji to:

- * podnoszenie jakości świadczonych usług,
- * ujednolicenie oznakowania obiektów,
- * udzielenie rekomendacji uprawniającej do zamieszczania oferty gospodarstw w materiałach Federacji.

Kategoryzacja ma też na celu wskazanie możliwości przedłużenia okresu pobytu gości i uatrakcyjnienie im wypoczynku. A wszystko po to, by

Ciąg dalszy na s. 22 ➔

Rozwój Obszarów Wiejskich

oferta stała się konkurencyjna i zapewniła znaczące źródło dodatkowych dochodów.

Wniosek o kategoryzację mogą składać gospodarstwa agroturystyczne, zarówno zrzeszone poprzez swoje stowarzyszenia w Federacji, jak i pozostałe gospodarstwa niezrzeszone poprzez swoje stowarzyszenia w Federacji. Jednak gospodarstwa zrzeszone wnoszą opłatę kategoryzacyjną w wysokości 250 zł, podczas gdy niezrzeszone muszą zapłacić 600 zł. Do obu tych kwot należy doliczyć też koszty dojazdu inspektorów do gospodarstwa.

Gospodarstwo, które chce poddać się kategoryzacji musi dokonać następujących czynności:

- ✿ złożyć wniosek o przeprowadzenie kategoryzacji wraz z propozycją terminu jej przeprowadzenia do biura Federacji,
- ✿ dokonać opłaty kategoryzacyjnej na konto Federacji,
- ✿ dokonać wpłaty przybliżonej kwoty pokrywającej koszty dojazdu inspektorów.

Należy zauważyć, że w przypadku, gdy zamierzamy kategoryzować swoje gospodarstwo wcześniej musimy zgłosić gospodarstwo do ewidencji, należy też spełnić określone w rozporządzeniu do ustawy o usługach turystycznych minimalne wymogi co do wyposażenia (Dz.U. Nr 66, poz. 665 z roku 2001 - załącznik nr 7).

Po otrzymaniu wyżej wymienionych dokumentów osoba upoważniona w

Federacji zleca inspektorom dokonanie lustracji a następnie po lustracji inspektorzy przysyłają do Federacji komplet dokumentów. Po dokładnej analizie Zarząd PFTW "GG" podejmuje decyzję o przyznaniu lub nie przyznaniu kategorii. Kategoryzacja jest ważna 2 lata, po tym okresie można przedłużyć ważność na następne 2 lata po pisemnej rekomendacji rodzimego stowarzyszenia.

Przed przyjazdem inspektorów kwaterodawcy muszą przygotować różne informacje, np. dotyczące atrakcji regionu oraz odległości ciekawych miejsc od gospodarstwa. Należy także przygotować dokumentację: zaświadczenie o wpisie do ewidencji obiektów, książeczkę zdrowia, zaświadczenie o badaniu wody, fotografie, zaświadczenie p.poż. wymogi wynikające z prawa budowlanego itp.

W trakcie lustracji inspektorzy oceniają: dojazd do gospodarstwa, oznakowanie, otoczenie obiektu, jego estetykę i poszczególne pomieszczenia dla turystów - pomieszczenia wspólne i noclegowe.

System kategoryzacyjny określa szereg wymogów, których spełnienie jest konieczne do przyznania odpowiedniej kategorii. Najważniejsze czynniki wpływające na poziom usług to: wielkość kwatery i jej wyposażenie, wymiary łóżek i jakość materacy, urządzenia sanitarne - ilość osób przypadających na jeden węzeł higieniczno - sanitarny.

Zakwaterowanie w agroturystyce powinno być kameralne i przytulne, w małej skali i chociaż system nie wprowadza limitu pokoi czy miejsc, nie należy za bardzo zwiększać skali przedsięwzięcia, by obiekt nie stracił domowej, przytulnej atmosfery.

Dla poszczególnych rodzajów obiektów wiejskiej bazy noclegowej można przyznać następujące kategorie:

Pokój gościnny - kategoria standard, I, II, III,

Samodzielna Jednostka Mieszkania - kategoria I, II, III,

Pokoje grupowe, przyzgodowe pola namiotowe - tylko kategoria standard,

Czynnikiem, który może nam ograniczyć przyznanie wyższej kategorii jest ilość turystów przypadających na 1 łazienkę. W kategorii standard z jednego węzła higieniczno - sanitarnego może korzystać maksymalnie 10 osób, w kategorii 1 8 osób i w kategorii 2 tylko 6 osób. W najwyższej 3 kategorii wymagana jest łazienka w każdym pokoju. W samodzielnych jednostkach mieszkaniowych łazienka jest przeznaczona do dyspozycji gości. W kwaterach grupowych na 1 łazienkę nie może przypadać więcej niż 12 osób.

O szczegółowych wymaganiach dla poszczególnych rodzajów obiektów i poszczególnych kategorii można dowiedzieć się w naszym Oddziale w Grabanowie lub na stronie internetowej Federacji pod adresem - www.agroturystyka.pl

Chociaż przygotowanie się do kategoryzacji wymaga pewnych środków finansowych i jest pracochłonne, warto jednak zastanowić się nad kategoryzacją nie tylko w przypadku ubiegania się o pomoc. Obiekt posiadający kategorię jest gwarancją wysokiej jakości i jest chętniej odwiedzany przez turystów.

Na zakończenie chcę przypomnieć wszystkim kwaterodawcom, jak i osobom zamierzającym podjąć świadczenia usług agroturystycznych o obowiązku ewidencji obiektów we właściwych adresowo Urzędach Gmin i o spełnieniu minimalnych wymogów co do wyposażenia. W roku bieżącym została opublikowana Ustawa o zmianie Ustawy o usługach turystycznych i w związku z tym dotyczy ona także rolników świadczących usługi turystyczne - przed zmianą dotyczyła tylko przedsiębiorców.

Bożena Warda

KRZYCH i ZDZICH

dożynki

Zadzwoń na bezpłatną infolinie pod numer

0 800 190 909

Zobacz strony internetowe

www.zchpolice.com

III Białkopodlaskie "Święto Miodu"

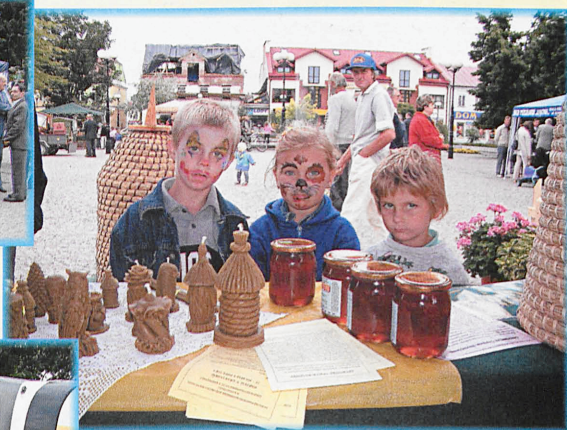
Fotoreportaż Mariana Katabuna

Przemarsz reprezentacji pszczelarzy wraz z orkiestrą dętą OSP Łomazy ▲

Stoisko LWODR pasieki
Oddziału w Grabanowie ▲

Dzieci najwierniejsza publiczność ▲

Degustacja miodów pitnych ▲

Ulik obserwacyjny pasieki LWODR
Oddziału w Grabanowie ►

